

ବ୍ୟୁତିର ସଂଗ

ଓ

ପାମିବାଦ

ଶିବଦାସ ଘୋଷ

ପ୍ରକାଶକଙ୍କ କଥା

ଆଜି ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ଅବଶ୍ୟ ତାହା ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ସାଧାରଣ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରୂପେ ଦେଖାଦେଇଛି । ସଂସ୍କୃତ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅବଶ୍ୟର ଉନ୍ନତର ପରିଣତିରେ ଆଜି ମାନବତାର ଘୃଣ୍ୟତମ ଶତ୍ରୁ ପାସିବାଦ ବ୍ୟାପକଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏ ଯୁଗର ମହାନ ମାର୍କ୍ଝିବାଦୀ ଦାର୍ଶନିକ କମ୍ପ୍ରେତ ଶିବଦାସ ଘୋଷ ଏହି ବିପଦ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ମୂଳ କାରଣଟିକୁ ଦର୍ଶାଇବା ସହିତ ଫାସିବାଦର ସ୍ଵରୂପଟିକୁ ତୋଳି ଧରିଛନ୍ତି । ଏହି ବିପଦକୁ ମୁକାବିଲା କରିବା ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ କିଭଳିଭାବେ ସର୍ବହରା ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗଠିତ କରିବାକୁ ହେବ ତାର ଦିଗନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ କମ୍ପ୍ରେତ ଶିବଦାସ ଘୋଷ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ବହିଟି ପ୍ରଥମେ ବଙ୍ଗଲା ଭାଷାରେ ୧୯୪୭ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଓ ପରେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହାର ଅନ୍ୟ କେତେକ ସଂସ୍କରଣ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ସାରିଲାଣି । ଆଜି ଫାସିବାଦର ଭନ୍ଧାବହ ଆକୁମଣ ସମାଜର ସର୍ବ ପ୍ରରରେ ନଇଁ ଆସିଥିବାରୁ ଏହାର ସ୍ଵରୂପକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଚିହ୍ନିବା, ସମସ୍ତ ଗଣତନ୍ତ୍ରପ୍ରେମୀ ଶୁଭବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ । ସେହି କାରଣରୁ ଫାସିବାଦର ଚରିତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ସଠିକ ଉପଲବ୍ଧ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟକ ହେବ

ଏହି ଆଶା ରଖୁ ଏହାକୁ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଆମେ ଅନୁବାଦ କରି ପ୍ରକାଶ କରୁଛୁ ।

ଏହାଛତା କମ୍ପ୍ରେଡ ଶିବଦାସ ଘୋଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ‘ଗାନ୍ଧିବାଦ ଭାରତବର୍ଷରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦ- ଫାସିବାଦର ଆଦର୍ଶଗତ ବୁନିଯାଦ’ ଶାର୍କ୍ଷକରେ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆମ ଦଳର ବଙ୍ଗଳା ମୁଖ୍ୟପତ୍ର ‘ଗଣଦାବୀ’ର ନଭେମ୍ବର କ୍ରାନ୍ତି (୧୫ ନଭେମ୍ବର, ୧୯୪୯)ରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ‘ଗଣଦାବୀ’ ୨୫ ନଭେମ୍ବର ୧୯୭୦ରେ ନଭେମ୍ବର କ୍ରାନ୍ତି ବିଶେଷାଙ୍କରେ ଏହାକୁ ପୁନର୍ବାର ସାମାନ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ପ୍ରକାଶିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଡିସେମ୍ବର, ୧୯୮୦ରେ ‘ଗାନ୍ଧିବାଦ ଏକ ଆଲୋଚନାମୂଳକ ଅଧ୍ୟୟନ’ ଶାର୍କ୍ଷକରେ ଏହାକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ କରାଯାଇଥିଲା । ଫାସିବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧ ଧାରଣା ଗତି ଉଠିବାରେ ଏହା ସହାୟକ ହେବ ଏହି ଆଶା ରଖୁ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଯୋଗ୍ରୁ ଏହାର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରାଯାଉଛି ।

ଆମେ କରାଯାଉଛି ।

୨୧, ଗଙ୍ଗୋଡ଼ୀନଗର,

ଧୂର୍ଜ୍ଜଟୀ ଦାସ

ରୋଡ ନଂ - ୩,

ପ୍ରକାଶକ

ଶିଶୁପାଳଗଡ଼,

ଭୁବନେଶ୍ୱର

୧୦.୦୫.୨୦୧୯

ସାଂସ୍କୃତିକ ସଙ୍କଟ ଓ ପାସିବାଦ

ଆମ ଦେଶର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓ ବିପୁଲୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆଜି ଦ୍ୱିତୀୟ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମାନ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରକ୍ଷକ ବୁର୍ଜୁଆଶ୍ରେଣୀ, ଦେଶର ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଶୋଷଣମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାଏମ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୁକ୍ତିବାଦ ବିରୋଧ୍ୟ ‘Theory of belief’ (ଅନ୍ତବିଶ୍ୱାସ) ଉପରେ ଭିତ୍ତିକରି ନାନା ପ୍ରକାରର ଅତିପ୍ରାକୃତିକବାଦ, ଛଶ୍ଵରବାଦ ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ଥାଧୀନତା, ଜାତୀୟ ଐକ୍ୟ, ଜାତୀୟ ଏତିହ୍ୟ ନାଁରେ ରିଭାଇଭାଲିଜମ୍ (ପୁନରୁଜ୍ଜ୍ଵାବନବାଦ)ର ଚର୍ଚା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିନିଯତ ଜନଗଣଙ୍କୁ ଆଛନ୍ତି କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ହିଁ ଆଜି ଦେଶରେ ପାର୍ଲାମେଣ୍ଟରି ଗଣତନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ପରତାରୁ ସଂଶୟବାଦ, ଅନିଶ୍ଚଯତାବାଦ, ଫାଟାଲିଜମ୍ (ଅଦୃଷ୍ଟବାଦ), ଲଜିକାଲ ପଜେଟିଭିଜମ୍ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପ୍ରଛନ୍ତ ବୁର୍ଜୁଆ ଭାବଧାରା ଦ୍ୱାରା କ୍ରମଶଃ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଏପରିକି ମାର୍କ୍ଝିବାଦୀ ବୋଲି ନିଜକୁ ପରିଚୟ ଦେଉଥିବା ସାଂସ୍କୃତିକ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ କରାଯାଉଛି ସେମାନେ ନିଜର ଅଞ୍ଚାତସାରରେ ବ୍ୟକ୍ତିବାଦ ଓ ଅଣ୍ଟିଭ୍ରାବାଦ (existentialism) ଦ୍ୱାରା କ୍ରମଶଃ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଆଦର୍ଶଗତ ସଂଗ୍ରାମ ପରିଚାଳନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂକଟ ଆହୁରି

ତୀରୁ ରୂପ ଧାରଣ କରୁଛି । ତେଣୁ ଏହି ଦିମୁଖୀ ସଂକଟରୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦୋଳନକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆଜିକାର ବିଶେଷ ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସଂସ୍କୃତିର ଚରିତ୍ର ଓ ରୂପ କ'ଣ ହେବ ତାହା ସଠିକ ଭାବେ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଦରକାର ।

ଏହି କଠିନ କାମଟିକୁ ସୁସମ୍ପନ୍ନ କରିବାକୁ ହେଲେ, ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓ ବିପ୍ଳବୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦୋଳନର କର୍ମାମାନଙ୍କୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ହିଁ ସ୍ଥିର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ, ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଚାର ବିଶ୍ଲେଷଣର ପଞ୍ଚତି କ'ଣ ହେବ ? ଭାବବାଦୀ ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଦୟମୂଳକ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ କେଉଁ ଦର୍ଶନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ (Phenomena) ସଠିକ୍ରତାବେ ବିଚାର ବିଶ୍ଲେଷଣ କରିବାକୁ ସମ୍ଭବ ହେବୁ ? କୌଣସି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେ ଯେକେହି ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ତାଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉପଲବ୍ଧି ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଠାରୁ ଲଭିବାସ, ଯୁକ୍ତି ବିଜ୍ଞାନ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ପରିକ୍ଷାନିରାକ୍ଷା ଓ ବାସ୍ତବ ଅଭିଜ୍ଞତାଳକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ ଯଦି ସତ୍ୟାନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପାୟ ହୁଏ ତେବେ ଏକଥା ନିଃସମ୍ମେହରେ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ଯେ, ଦୟମୂଳକ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଦର୍ଶନ ହିଁ ମଣିଷ ସମାଜ ହାତରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଏକମାତ୍ର ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧ ହତିଆର, ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ସଠିକ୍ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଚାର-ବିଶ୍ଲେଷଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ।

ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦୋଳନର କର୍ମାମାନଙ୍କର ମନେରଖ୍ବା ଦରକାର ଯେ, ସମାଜ ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ପରମ୍ପରା ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଦୟ-ସମନ୍ୟ ଏବଂ ସାମଗ୍ରିକଭାବେ ସମାଜ ମନନ ସହିତ ପ୍ରକୃତିର ପ୍ରତିନିୟତ ସଂଘାତ ମଧ୍ୟଦେଇ ମଣିଷର ମନନକଟା ଗଢ଼ିଉଠିଛି ଓ କ୍ରମାଗତ ବିକାଶଲାଭ କରୁଛି । ମଣିଷର ଏହି ମନଶାଳତାର ସାମଗ୍ରିକ ଓ ସୁନ୍ଦରତମ ପରିପ୍ରକାଶ ହେଉଛି ସଂସ୍କୃତି । ଶିଳ୍ପ, ସାହିତ୍ୟ, କାବ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ହେଉଛି ଏହି ସଂସ୍କୃତିର ବାହକ । ଏକଥା ଗୋଟିଏ ମୁହଁର୍ର ପାଇଁ ଭୁଲିଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ଯେ, ଶିଳ୍ପ, ସାହିତ୍ୟ, କାବ୍ୟ, ଗୋଟିଏ କଥାରେ ସମାଜର ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନର ଏକ ବିଶେଷ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣଗଠନ ବା ସୁପରଷ୍ଟ୍ରକଟର- “Art and literature

ସଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ପାସିବାଦ ପା ୫

are the superstructure built on a definite economic basis of the society.”

ସମାଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ପରୋକ୍ଷ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବେ ଉପାଦନ ସହିତ ଜାଗିଥିଲୁ । ତେଣୁ ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ହେଉଛି ଉପାଦନର ସମ୍ପର୍କ । ଅର୍ଥାତ୍ ଉପାଦନ ଓ ନିତ୍ୟନୂତନ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଯୋଜନରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ଆମେ ପସଦ କରୁ ବା ନ କରୁ, ଯେହେତୁ ଆମ ସମାଜ ହେଉଛି ଏକ ଶ୍ରେଣୀବିଭକ୍ତ ସମାଜ, ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଚିନ୍ତା, ଭାବନା ଓ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀସ୍ଵାର୍ଥ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ରହିବାକୁ ବାଧ । ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସମାଜରେ ଶ୍ରେଣୀ ନିରପେକ୍ଷ ଚିନ୍ତା-ଭାବନା-ଧାରଣାର ଅଣ୍ଡିବୁ ରହିପାରେନା । ଶ୍ରେଣୀ ନିରପେକ୍ଷ ସଂସ୍କୃତିର ଧାରଣା କେବଳ ଅବାସ୍ତବ ଓ ଅଞ୍ଚଳାର ପରିଚାୟକ ନୁହେଁ ଉପରତ୍ତୁ ଏହା ଦୁରଭିସମ୍ମିଳନକ । ଚିକେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ବୁଝା ପଡ଼ିବ ଯେ, ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ସଂସ୍କୃତିବିଦ୍ୟାନେ ସ୍ଥାନ-କାଳ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵରେ ଶ୍ରେଣୀ ନିରପେକ୍ଷ ସଂସ୍କୃତିର କଥା କହିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଶିଳ୍ପ, ସାହିତ୍ୟ କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନତରେ ହିଁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷାପାଇଁ ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ଚିନ୍ତା ଓ ଦର୍ଶନକୁ ବାସ୍ତବରେ ରୁପାଯିତ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତେତନଭାବେ ଏହା କରି ନ ଥାନ୍ତି । ଏହି ଚିକକ ସାନ୍ତ୍ଵନା ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳିପାରେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତି ଯେ ଶ୍ରେଣୀ ନିରପେକ୍ଷ- ଏହି ଦାବି କରିବା କୌଣସିମତେ ଚଳିବ ନାହିଁ । କାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ଚିନ୍ତାର ପରିପ୍ରକାଶ (personification of social thinking)କୁ ଆମେ ବ୍ୟକ୍ତିଚିନ୍ତା ବୋଲି କହୁ । ଆଉ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସମାଜରେ ଏହି ସାମାଜିକ ଚିନ୍ତା ପରମାରବିରୋଧ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକର ଚିନ୍ତା, ଭାବନା, ଧାରଣା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ ।

ଏହିଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଆମକୁ ଭଲ ଲାଗୁ ବା ନ ଲାଗୁ ଏହା ଅସ୍ଵାକାର କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ ଯେ, ମଣିଷମାତ୍ରେ ହିଁ ଜଙ୍ଗାରେ ହେଉ ବା ଅନିଜାରେ ହେଉ,

କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥାର୍ଥ ସହିତ ଯୁକ୍ତ ହେବାକୁ ବାଧ । କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଅଜାଣତଭାବେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁଠି କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ଚିତ୍ରା ଭାବନା ଓ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ରୂପାଯିତ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଗତ୍ୟାନ୍ତର ନାହିଁ, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା କରିବା ଓ ଚିତ୍ରାଭାବନା, ଧାନ-ଧାରଣାକୁ ରୂପଦେବା ସମାଜ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ତାହା ବୁଝି ସତେତନଭାବେ ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ଚିତ୍ରା-ଭାବନା-ଧାରଣା ଓ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ଶିଷ୍ଟ, ସାହିତ୍ୟ, ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟଦେଇ ରୂପାଯିତ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ସତ୍ୱ ସଂସ୍କୃତବିତ୍ତମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଅବଶ୍ୟ ଯଦି ସେ ନିଜକୁ ସତ୍ୱ ଓ ପ୍ରଗତିବାଦୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ତାହାକ୍ଷି ।

ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା କରିବା ସମୟରେ ଏକଥା ଗୋଟିଏ ମୁହଁର୍ବ ପାଇଁ ଭୁଲିଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ଯେ, ଆମ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସମାଜ, ଏହାର ଗୋଟିଏପରେ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରର ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସମର୍ଥକମାନେ, ଅନ୍ୟପରେ ଶ୍ରୁମିକଶ୍ରେଣୀ ନେହୃଡ଼ରେ ଅଗଣିତ ଶୋଷିତ ଜନସାଧାରଣା, ବୁଝୁଆଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶ୍ରୁମିକ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ପରମ୍ପର ବିରୋଧ । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଚିତ୍ରା, ଭାବନା, ଧାନ, ଧାରଣା ଓ ଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ସାଧନ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ରାଜନୈତିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମାନେ ଯେମିତି ପରମ୍ପର ସଂଘର୍ଷରେ, ସେହିପରି ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଣୀର ଚିତ୍ରା, ଭାବନା, ଧାରଣା ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀର ଚିତ୍ରା, ଭାବନା, ଧାରଣା ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବେ ତୋଳି ଧରାହେଉଛି ଏବଂ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଅସଲରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଲାମେଖାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନୁକୂଳ ମନୋଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି ତାକୁ ଆମେ ବୁଝୁଆ ବା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ଆଖ୍ୟା ଦେଉ ଏବଂ ଯେଉଁ ସଂସ୍କୃତି ଚର୍ଚା ମଧ୍ୟଦେଇ ଶ୍ରୁମିକଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ନୃତ୍ୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା ଚିତ୍ରା ଓ ଦର୍ଶନକୁ

ରୂପଦେବାର ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି ତାକୁ ଆମେ ସର୍ବହରା ବା ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହୁ । ରାଷ୍ଟ୍ର ଯନ୍ତ୍ର ବୁଝୁଆଗ୍ରେଣୀ କରାଯତ କରିଥିବାରୁ ଗୋଟିଏଦିଗରେ ଯେପରି ବୁଝୁଆ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାରର ସୁଯୋଗ ସୁବିଧା ସର୍ବହରା ସଂସ୍କୃତିଠାରୁ ବେଶୀ, ସେହିଭଳି ଭାବେ ଅପରଦିଗରେ ବୁଝୁଆ ସଂସ୍କୃତି ଅପେକ୍ଷା ସର୍ବହରା ସଂସ୍କୃତିର ମାନ ଅନେକ ଉନ୍ନତତର, ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓ ବିପ୍ଳବାତ୍ମକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏବଂ ସର୍ବହରା ସଂସ୍କୃତି ପଛରେ ସମାଜ ପ୍ରଗତିର ବିଶ୍ଵଜନାନ (universal) ଆବେଦନ ଥିବା ଫଳରେ ଯଦି ସଠିକ୍ ଭାବରେ ସର୍ବହରା ବିପ୍ଳବୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆୟୋଳନ ପରିଚାଳନା କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଉ ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୋଷଣ ମୂଳକ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ତାପରେ ପେଶି ହୋଇଯାଇଥିବା ଜନ ଜୀବନକୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ତଥା ସର୍ବହରା ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ଜମାରୁ କଷ୍ଟସାଧ ହେବ ନାହିଁ । ଅଥବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁଠି ଏକଚାରିଆ ଜାତୀୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଫାସିବାଦୀ ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମଶଙ୍କ ପ୍ରକାଶ ପାରିଛି, ଏପରିକି ସାଂସ୍କୃତିକ ଆୟୋଳନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ବିଷ୍ଟାର କରୁଛି, ସେତେବେଳେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାମପଣ୍ଡୀ ସମାଜତନ୍ତ୍ରୀ ଓ ସାମ୍ଯବାଦୀ ନାଁରେ ପରିଚିତ ଦଳଗୁଡ଼ିକ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦେଖାଦେଖୁ ଅଧୁକାଂଶ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆୟୋଳନର କର୍ମାମାନେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ତୁଳନାତ୍ମକଭାବେ ଭାରତୀୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଅନୁଗ୍ରହତତାର ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ‘ଫାସିବାଦ ଆମ ଦେଶ ଭଳି ଏକ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଶରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତ ହେବା ଅସମ୍ଭବ’ ଏହିଭଳି ମନଗଡ଼ା ତତ୍ତ୍ଵର ମୋହରେ ଆଛନ୍ତି ହୋଇ କେବଳ ଏହା ଦେଖୁ ନ ଦେଖିଲାଭଳି ହେଉଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ଉପରତ୍ତୁ ଜାତୀୟ ଔକ୍ତ୍ୟ, ଜାତୀୟ ଔତିହ୍ୟ, ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଶୁଣ୍ଙ୍ଗଲାବୋଧ, ଶାନ୍ତି ଓ ଅଶାନ୍ତିର ମଧ୍ୟର କଥା କହି ସେମାନଙ୍କର ଅଞ୍ଚାତସାରରେ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଫାସିବାଦୀ ଭାବଧାରାର ପ୍ରଭାବ ବିଷ୍ଟାର କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଫାସିବାଦ ଓ ଏହାର ଯଥାର୍ଥ ଚରିତ୍ର ଓ ରୂପ ସମ୍ପର୍କରେ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧୁକାଂଶଙ୍କର ହିଁ ଜତିହାସ ଓ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧ ଧାରଣାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ରହିଛି । ଏମାନେ ଫାସିବାଦ କହିଲେ କେବଳ

ସଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିବାଦ □ ୮

ନଗ୍ର ଏକଛତ୍ରବାଦୀ (dictatorship) ଶାସନବ୍ୟବପ୍ଲାକୁ ବୁଝିଥାନ୍ତି । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟରୀ ଗଣତନ୍ତ୍ର ମୁଖ୍ୟତଳେ ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଯେ ପୁରାପୂରି ସମ୍ବନ୍ଧ, ଏହା ସେମାନେ ବୁଝିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅକ୍ଷମ । ତା ନ ହେଲେ ଏମାନେ ସହଜରେ ବୁଝିପାରିଥାନ୍ତେ ଯେ, ଗତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଫାସିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୋଷ୍ଠୀର ପରାଜୟ ଘଟିଲେ ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦ ଆଜି ବିଧଂସ ହୋଇନାହିଁ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ବଜାରର ସମାନ୍ତରାଳ ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ବଜାର ସୃଷ୍ଟି ହେବାଫଳରେ ଫାସିବାଦ ଆଜି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ବିଶେଷ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଭାବେ ଉଭା ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ସୋସିଆଲ ଡେମୋକ୍ରାଟିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିକଳ୍ପନା ପଥରେ ଜର୍ମାନୀରେ ଜାତୀୟ ସମାଜତନ୍ତ୍ର (National socialism) ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା, ସେହିଭଳି ଗାନ୍ଧୀବାଦର ବର୍ତ୍ତମାନର ଭାଷ୍ୟକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତିବିତ୍ତ କୋଞ୍ଜଙ୍କର ‘Attempt to introduce socialist planning with the concept of big business’ (ବୃଦ୍ଧ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ଅନୁମତିରେ ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ପରିକଳ୍ପନା ଗ୍ରହଣର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା)- ଏହି ନୀତିର ଅନୁରୂପ ସୋସିଆଲ ଡେମୋକ୍ରାଟିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ପରିକଳ୍ପନା ଗ୍ରହଣ କରି ଭାରତବର୍ଷରେ ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ଭାଞ୍ଚାରେ ସମାଜ ଗଠନ ପାଇଁ ଲାଗିପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଆଜି ପୁଞ୍ଜିବାଦରେ ଯେଉଁ ଅନଗ୍ରସରତା ରହିଛି ତାହା ଦୂରକରି ବିଶ୍ୱ ବଜାର ଦଖଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଉପ୍ରାଦିକା ଶକ୍ତିର ବୃଦ୍ଧି ଘଟାଇବା ହେଉଛି ଏହି ସମସ୍ତ ପରିକଳ୍ପନା ପଛରେ ଅସଲ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ଦେଖୁ ଏହା ଯେ ସର୍ବାମ୍ବନ ଫାସିବାଦର ରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ-ଫାସିବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ ଏହି ସମସ୍ତ ତଥାକଥୁତ ବାମପଦ୍ମୀ ପ୍ରଗତିବାଦମାନଙ୍କର ଏକଥା ବୁଝିବାକୁ ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଫାସିବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତି ଭାଞ୍ଚାର ପରିପୁରକ ହିସାବରେ ଜର୍ମାନୀରେ ଫାସିବାଦୀ ସଂସ୍ଥାତି ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ଗଣତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟର କଥା କହିବା ସବୁ ଆମ ଦେଶରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୀବନରେ ନିଃସଦେହରେ ଫାସିବାଦୀ ଲକ୍ଷଣ ଗୁଡ଼ିକ କୁମଶଙ୍କ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଏବଂ ଦେଶର ବୁର୍ଜୁଆ ସଂସ୍ଥାତିରେ ମଧ୍ୟ ଜତିହାସର ଅମୋଘ ନିୟମରେ ଏହାର ପ୍ରତିଫଳନ ଯେତେ

ସଂସ୍ଥାତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିବାଦ ପାଇଁ

ଦିନ ଯାଉଛି ନଗ୍ନ ରୂପ ଧାରଣ କରୁଛି । ଗୋଟିଏପଚେ “ଆମ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର” ଏହା ଜୋରଗଲାରେ ପ୍ରତାର କରାଯାଉଛି, ଅନ୍ୟପଚେ ରାଷ୍ଟ୍ରନାୟକ ଏବଂ ରାଜନୀତିବିଭାଗନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏବଂ ପରୋକ୍ଷଭାବେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଧର୍ମୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଧର୍ମ ଆଚରଣ ପୃଷ୍ଠାପୋଷକତା କରିବାଲିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ପ୍ରକାର ଆଚରଣ ସପକ୍ଷରେ ସେମାନେ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତାର ଏକ ଅଭିନବ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମତରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ରାଷ୍ଟ୍ର କୁହାଯାଏ, ଯେଉଁ ରାଷ୍ଟ୍ର କୌଣସି ଏକ ବିଶେଷ ଧର୍ମର ରାଷ୍ଟ୍ର ନୁହେଁ ଏବଂ ଯେଉଁ ରାଷ୍ଟ୍ର ସମସ୍ତ ଧର୍ମର ବିକାଶଲାଭ ପାଇଁ ସମାନ ଉପାଦାନ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । କି ଅଭ୍ୟୁତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଏମାନଙ୍କର ! ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ କଥାଟିର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ପାର୍ଥବ ଏବଂ ଏହା ଅତିପ୍ରାକୃତିକ ଶକ୍ତିର ଅସ୍ତିତ୍ବକୁ ସମ୍ମର୍ଶ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରେ ତାହା ଇତିହାସ ଓ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ରମାତ୍ରେ ହିଁ ଜାଣନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ବୁଝୁଆ ଗଣତାନ୍ତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତଳନ ପରେ ଚାରିଆତ୍ମ୍ର ବିଭିନ୍ନ ପଢ଼ିରେ ଅତିପ୍ରାକୃତିକ ଭାବଧାରାର ଚର୍ଚା ପୁରାଦମରେ ଚାଲିଛି । ସାର୍ବଜନୀନ ପୂଜା, ଧାର୍ମୀକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା, କୀର୍ତ୍ତନ, ତଥାକଥୃତ ଯୁଗାବତାରମାନଙ୍କର ଆବିର୍ତ୍ତାବ ଅଥବା ତିରୋଧାନ ଉପଲକ୍ଷେ ଅନୁଷ୍ଠାତ ସଭାସହିତି, ଧର୍ମପୁଷ୍ଟକ ପାଠକ୍ରୁ ପ୍ରଭୃତିର କ୍ରମବର୍ଣ୍ଣମାନ ପ୍ରଚାର ଏବଂ ବ୍ୟାୟି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ନଜରରେ ପଡ଼ୁଥିବ । ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ମାନବତା, ଗଣତାନ୍ତିକ ସଂଦ୍ରାର ପ୍ରଭୃତିର କଥା କହି ହିନ୍ଦୁ ବିବାହ ବିଛେଦ ଆଜନ୍, ବିଧବା ବିବାହ ଆଜନ୍ ପ୍ରଭୃତି ବିଧୁବନ୍ତ କରାଯାଉଛି, ଅନ୍ୟପଚେ ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗକୁ ଆଉ କୌଣସମତେ ଫେରାଇ ଆଣିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ସେହି ପୁରୁଣା ସତାତ୍ତ୍ଵବୋଧ, ହିନ୍ଦୁ ନାରୀର ପ୍ରାଚୀନ ଆଦର୍ଶକୁ ପ୍ରକୃତ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହି ପ୍ରତାର କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତାକୁ ସମର୍ଥନ କରାଯାଉଛି । କୁସଂଧାରାଜ୍ଞନ୍ ‘ଆଦର୍ଶ ଗୃହିଣୀ’ ହେବାର ଆହ୍ଵାନ ସହିତ ହିଲେରର ‘Go back to kitchen and be a good mother’ ଆହ୍ଵାନର ପାର୍ଥକ୍ୟ କେଉଁଠି ? ମୁହଁରେ ସମାଜତନ୍ତ୍ରର କଥା କହିଲେ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତି ସହିତ ଧର୍ମୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଂଯୋଗ ଘଟାଇବାର ଯେଉଁ ଚେଷ୍ଟା ଚାଲିଛି ତାହାଦ୍ୱାରା ଯୁକ୍ତ ବିଜ୍ଞାନବିରୋଧ ଭାବବାଦୀ ଓ

ସଂଦ୍ରୁତିର ସଂକଟ ଓ ପାସିବାଦ ପା ୧୦

ନାନା ପ୍ରକାର ଅତିପ୍ରାକୃତିକ ଚିତ୍ରାଧାରା କ୍ରମଶଳୀ ପ୍ରସାର ଲାଭକରୁଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନର ହର୍ତ୍ତାକର୍ତ୍ତା ପୁରୋହିତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ନୁହୁଣ୍ଡି, ଦେଶର ତଥାକଥ୍ତ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନେ ହିଁ ଏହିସବୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉଦ୍‌ଦେଖାକ୍ତାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆଉ ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ରୟ୍ୟର ବିଶ୍ୱଯ ହେଉଛି ଯେ, କେବଳ କଂଗ୍ରେସୀ ନେତାମାନେ ରାଜନୀତି ଓ ଧର୍ମାୟ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଂଯୋଗ ସାଧନ ପାଇଁ ବ୍ରତୀ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ଏପରିକି ତଥାକଥ୍ତ ବାମପଦ୍ମା ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ ନେତମାନେ ଉପରୋକ୍ତ ନାତିକୁ popular means (ଶଷ୍ଟା ଲୋକପ୍ରିୟତା) ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ସେହି ସ୍ଥୋତରେ ହିଁ ଭାସି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ପୁଣ୍ଡିବାଦୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉପାଦିକା ଓ ସାମରିକ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧିର ବାପ୍ତବ ତାଗିଦରେ ଗୋଟିଏପଟେ ବିଜ୍ଞାନରେ ଚେକନିକାଲ (କାରିଗରି) ଦିଗର ଚର୍ଚା ହେଉଛି । ଅନ୍ୟପଟେ ଭାବଜଗତର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୁକ୍ତି ବିଜ୍ଞାନ ବିରୋଧ୍ୟ ‘Theory of belief’ ଉପରେ ଭିତ୍ତିକରି ଅତିପ୍ରାକୃତିକବାଦ, ଜିଶ୍ଵରବାଦ, ଦୌତ୍ୟବାଦ ଆଦି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଭାବବାଦୀ ଦର୍ଶନର ଚର୍ଚା ଚାଲିଛି । ଏହା ସହିତ ଚେକନୋଲୋଜିକାଲ (ପ୍ରୟୁକ୍ତି) ଉନ୍ନତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଜ୍ଞାନର ଚର୍ଚା ଏବଂ ଶିକ୍ଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ମୂଳ୍ୟବୋଧ ଜତ୍ୟାଦି ମଣିଷର ଭାବଜଗତର ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବାଦର ଚର୍ଚା ଦେଶରେ ପୁରାପୁରି ପାସିବାଦ ଗଢ଼ିଉଠିବାର ଜାଣିବା ବହନ କରୁଛି । ମୋ ମତରେ “ଦର୍ଶନ ଓ ସଂସ୍କୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାସିବାଦ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବାଦର ଏକ ଅଭ୍ୟୁତ୍ସିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତା ।”

ରାଷ୍ଟ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ‘theory of absolutism’ର ପ୍ରଚାର, ଶ୍ରେଣୀଶଳୀ ସମନ୍ୟ ଓ ବିଭିନ୍ନ ପରିଷରବିରୋଧୀ ଶ୍ରେଣୀଗୁଡ଼ିକର ପାରଷ୍ପରିକ ସହଯୋଗିତା ନାତିର ପ୍ରଚାର, ବିଶ୍ୱମାନବତା ନାଁରେ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ସର୍ବହରା ଆର୍ତ୍ତଜାତିକତାବାଦର ନାତିକୁ ଅସ୍ଵାକାର କରିବା, ଉତ୍ତର ଜାତୀୟତାବାଦୀ ଭାବଧାରାର ପ୍ରଚାର ଓ ସର୍ବୋପରି ଜାତୀୟ ଐତିହ୍ୟ ନାଁରେ ରିଭାଇଭାଲିଜମର ଚର୍ଚା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବୁଝୁଆ, ପେଟିବୁର୍ଜୁଆ କୁସଂସ୍କାରକୁ ରୋମନ୍ତନ କରି ଚଳିବା ହିଁ ଆମ ଦେଶର ନୟା ପାସୀବାଦୀ ସଂସ୍କୃତିର

ମୂଳ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହୋଇ ଦେଖାଦେଇଛି । “The more the blindness, the more the fanaticism” (ଯେତେ ବେଶୀ ଅରତା, ସେତେ ବେଶି ଉଗ୍ରତା) ଏହି କଥା ବୁଝୁଆମାନେ ଭଲଭାବେ ଜାଣିଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦୋଳନର ମଧ୍ୟଦେଇ ସଂଯମ, ଶାନ୍ତି ଓ ଶୁଣ୍ଡଳା ନାଁରେ ଅନ୍ତ ଆନୁଗତ୍ୟ ଓ ଶୁଣ୍ଡଳାବୋଧର ମନୋଭାବ ଗଢ଼ିତୋଳିବା ପାଇଁ ଆପ୍ରାଣ ରେଷା କରୁଛନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ନ ହେଲେ କୌଣସି ଦେଶରେ ସର୍ବାମୂଳକ ଫାସିବାଦ ଗଢ଼ିଉଠିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । କାରଣ ଅନ୍ତ ଆନୁଗତ୍ୟ, ଯାନ୍ତିକ ଶୁଣ୍ଡଳାବୋଧ ଓ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର କୁସଂସ୍କାର ହେଉଛି ଫାସିବାଦର ବୁନିଯାଦ । ଜାତୀୟଜୀବନର ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଳାପ-ଆଲୋଚନା, ତର୍କ-ବିତର୍କ ଓ ମତବିନିମୟର ଜଛା ଏବଂ ମନୋଭାବ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଛି । ହୁଏତ ପ୍ରତିଟି ବିତର୍କମୂଳକ ବିଷୟରେ ଅତି ବୁଦ୍ଧିର ଦାନ୍ତିକତା ଶକ୍ତିର ଉନ୍ନତତା, ନ ହେଲେ ସେହି ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର- ‘ବିଶ୍ୱାସେ ମିଳଇ ହରି ତର୍କେ ବହୁଦୂର’ ଧ୍ୱନିତ ହେଉଛି । ବାମପଦ୍ମୀ ରାଜନୈତିକ ଦଳ, ବିଶେଷକରି ବଡ଼ ବଡ଼ ଦଳଗୁଡ଼ିକର କର୍ମୀ ଏବଂ ନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ‘philosophical tolerance’ (ଦାର୍ଶନିକ ସହନଶୀଳତା)ର ଅଭାବ ଏକାନ୍ତଭାବେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି । ବିରୋଧମତ ଓ ସମାଲୋଚନାକୁ ଠେର୍ପ୍ୟର ସହିତ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କରିବାର ମନୋବ୍ରତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଲାଣି । ଦଳ ପ୍ରତି ଅନ୍ତ ଆନୁଗତ୍ୟ ଓ ଉଗ୍ର ମନୋଭାବ ଦିନକୁ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗୁଛି । ଏପରିକି ଅନ୍ୟ ଦଳକୁ ହେୟ ପ୍ରତିପନ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିନିଯତ ଯାହା ଜଛା ତାହା ମିଥ୍ୟା ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶଙ୍କର ଚିକିଏ ହେଲେ ବି ବିବେକର ଦଂଶନ ହୁଏ ବୋଲି ମନେହୁଏ ନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କର ଏହିସବୁ ଆଚରଣ ଗୋଯେବଳସ ଓ ମୁୟୋଳିନିଙ୍କୁ ହିଁ ସ୍ଥରଣ କରାଇଦିଏ । ଏମାନେ ହୁଏତ ଅନେକ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ଯେ, ଏହିସବୁ ମନୋଭାବ ହିଁ ଜାତୀୟ ଜୀବନର ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଫାସିଷ୍ଟ ସ୍ଥଳର ମନୋଭାବ ବୃଦ୍ଧି କ୍ଷେତ୍ରରେ କିପରି ସହାୟତା କରୁଛି । ସାମାନ୍ୟତତ୍ତ୍ଵ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧ ଜାତୀୟମୁକ୍ତି ଆଦୋଳନ ଯୁଗରେ ଯେଉଁ ମାନବତାବାଦୀ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆମ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ

କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଅତୀତର ଅନ୍ଧକାରାଛନ୍ତି ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଣ୍ଡ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସ୍ଵାଧୂନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଯୁଗରେ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ରୁଚି ଓ ନୈତିକତାର ମାନକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଥିଲା, ଅବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଭାରତବର୍ଷରେ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀର କ୍ଷମତା ଦଖଲ ଓ ବୁଝୁଆ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳିତ ହେବାପରେ ସେହି ମାନବତାବାଦୀ ଆଦର୍ଶ ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀ ହାତରେ ଆଜି ସୁବିଧାବାଦରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ମାନବତାବାଦୀ ଆଦର୍ଶ, ନୀତି ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆଜିକାର ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଜାତୀୟ ଜୀବନରେ ଫାସିଷ୍ଟସ୍କୁଲଭ ମନୋଭାବ ଗଢ଼ିତୋଳିବାରେ ସାହାୟ୍ୟ କରୁଛି । ମୁଁ ଜାଣେ ଏକଥାତିକୁ ଅନେକ ବିଚିତ୍ର କଥା ବୋଲି ଭାବିବେ । କିନ୍ତୁ ଜାତିହାସ ଓ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଏତିକି ଅନୁରୋଧ କରିବି ସେମାନେ ଯେପରି ଫାସିଷ୍ଟ ଓ ସାହ୍ରେଙ୍କର ଅଣ୍ଟିଭ୍ରାବାଦ (existentialism), ଯାହା ଏହି ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମାନବତାବାଦର ହିଁ ଦୁଇଟି ବିଶେଷ ବିପରାତ ଧରଣର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ତାହା ଯେପରି ବୁଣ୍ଡିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । କାର୍ଯ୍ୟତେ ଆଜି ମାନବତାବାଦୀ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଅତୀତତଳି ସମାଜ ପ୍ରଗତି ଏବଂ ସମାଜର ମାନସିକ ଗଠନକୁ ବିପ୍ଳବିମୂଳ୍ଯ କରିବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଅକ୍ଷମ । ଅଥବା ଯେଉଁ ନୀତି ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଆଦର୍ଶକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଗଢ଼ିଉଠିବା ଦରକାର ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜ ଜୀବନରେ ସେତଳିଭାବେ ଗଢ଼ିଉଠିପାରି ନାହିଁ କି ପ୍ରସାରଲାଭ କରିପାରି ନାହିଁ । ସାମ୍ୟବାଦମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶଗତ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁର୍ବଳତା ହିଁ ଏହାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ । ଏହିତଳି ଅବସ୍ଥାରେ ନୀତି ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାଜ ଜୀବନ ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ଯେଉଁ ଶୂନ୍ୟତା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ତାହା ହିଁ ଆଜିକାର ଦିନରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଙ୍କଟର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ।

ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମବାଦର ମୂଳ ସ୍ଵର ହେଲା ବିଶ୍ୱାସ- “the essence of all religions is blind faith in personified or abstract supernatural force exercising control over worldly things and events.” ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯୁକ୍ତି ବିଚାର ଏହି ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସର ଭିତ୍ତିକୁ ଧୂଳିଘାତ୍ କରିଦିଏ ବୋଲି ଆମ ଦେଶର ବୁଝୁଆ ସଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିଷ୍ଟବାଦ ପାଇଁ ୧୩

ଶ୍ରେଣୀ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀ ଭକ୍ତି ଅତୀତର ପ୍ରଗତିଶାଳ ଚରିତ୍ର ହରାଇ ଆଜି ଆଧାତ୍ମବାଦର ପ୍ରଚାରକରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଜନସାଧାରଣ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ରଶ୍ଯ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରର ସଠିକ୍ କାରଣ ଏବଂ ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି ଓ ବିକାଶର ନିୟମଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ ହୋଇ ନ ପାରନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ଶାସକ ଓ ଶୋଷକ ସମ୍ପଦାୟ ସବୁବେଳେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଧର୍ମର ଅଫିମ ଖୁଆଇ ମୋହାଞ୍ଚନ୍ଦ୍ର କରି ରଖିବାର ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଅନ୍ତର୍ବିଶ୍ୱାସକୁ ଜିଆଇ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଫାସିବାଦାମାନଙ୍କୁ ଆଧାମବାଦର ଆଶ୍ରୟ ନେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଗତି ନାହିଁ । “Doctrine beautifully defined and carefully elucidated with headlines and paragraph right be lacking, but something was to take its place, something more decisive- Faith.” (ଆଧାମବାଦ ହୁଏ ତ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦରଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣତ ବା ଶିରୋନାମ ଓ ପାରାଗ୍ରାମ୍ କରି ପ୍ରାଞ୍ଚିଲଭାବେ ପରିବେଶିଷ୍ଟ ତତ୍ତ୍ଵ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ତାର ବିକଷ ତ ଦରକାର । ସେହି ବିକଷ ହେଉଛି ଅମୋଘ ତା ହେଲା ବିଶ୍ୱାସ) । ମୁସୋଲିନିଙ୍କର ଏହି କଥା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସ୍ଵର ଧୂନିତ ହେଉଛି ସେହି ଗୋଟିଏ ସ୍ଵର ଆମ ଦେଶରେ ନେତା ଓ ବୁଝୁଆ ସଂସ୍କୃତିଭମାନଙ୍କ କଷ୍ଟରେ ମୂଳତଃ ଧୂନିତ ହେଉଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ theory of belief ଉପରେ ଭିତ୍ତିକରି ଦିନେ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସେହି ଆଧାମବାଦ ହେଉଛି ଗାନ୍ଧୀବାଦର ମଧ୍ୟ ଦାର୍ଶନିକ ଭିତି । ଆଉ ଗାନ୍ଧୀବାଦ ହେଉଛି ଭାରତବର୍ଷରେ ଫାସିବାଦୀ ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳ ଭିତି ସ୍ଵରୂପ । ଗାନ୍ଧୀବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବିଷ୍ଟାରିତ ଭାବେ ଆଲୋଚନା କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଉପରେ ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଲିଖିତ ମୋର ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧରୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉକ୍ତିଟି ଉତ୍ସୃତ କରୁଛି ।

“Gandhism is a sublimatic transformation of Bourgeois class instinct, originated through the process of fusion between the sense of bourgeois humanist moral values and anti-working class fear complex of revolution of Gandhiji.” (1948) । ଯଥେଷ୍ଟ ସଙ୍କଳା ଥିବା ସଭେ

ଏହି ମତବାଦ (ଗାନ୍ଧୀବାଦ) କୁସଂଖାର, ଅନ୍ତବିଶ୍ୱାସ ଓ ଶ୍ରେଣୀସମନ୍ୟର ମତବାଦ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମ ଓ ବିପୁଲୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଘୋର ବିରୋଧୁ ପୂର୍ବରୁ କରିଛି ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ କରିଛି । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟତ ଆହୁରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀ ହାତରେ ଆଜି ଏହା ଆଦର୍ଶଗତ ସଂଗ୍ରାମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଧାନ ଅସ୍ତ୍ର ହିସାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । ଅହିଂସା ଓ ମାନବତାବାଦର ଧୂଜାଧାରୀ ‘ବିଶ୍ୱାସ’ର ଏହିଭଳି ଦର୍ଶନ ହିଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ କରିପାରିଲେ ନିଜ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କିଭଳି ହିଂସାର ରୂପ (cult of violence) ନେଇ ବିରୋଧମାନଙ୍କର କଣ୍ଠରୋଧ କରିପାରେ ତାହା ଗାନ୍ଧୀବାଦ କଂଗ୍ରେସ ସରକାରର ଆଚରଣରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବ । ଆମ ଦେଶର ଗାନ୍ଧୀବାଦ ହେଉଛି ନୟ ଫାସିବାଦୀ ସଂସ୍କୃତିର ଭିଡ଼ି ।

ଏହିଭଳିଭାବେ ଗୋଟିଏପଟେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶାଳ ବୁଝୁଆ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଭାବ ଜାତୀୟ ଜୀବନର ପ୍ରତିକିଷ୍ଟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି, ଅନ୍ୟପଟେ ପ୍ରଗତିଶାଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ‘ବିଶୁଦ୍ଧ ଗଣତନ୍ତ୍ର’, ‘ଜାତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର’, ‘ଜନଗଣତନ୍ତ୍ର’ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଉଦାରବାଦୀ ବୁଝୁଆ ପେଟିବୁକୁଆ ମତବାଦର ବୁଝୁଆଣି ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଛୁରି ବୁଲୁଛି । ଏଥରୁ କୌଣସିମତେ ବାହାରି ଆସିବାର ବାଟ ସେମାନେ ପାଇନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀର ଶୋଷଣମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଜିଆଇ ରଖିବା ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନରେ ଫାର୍ମିଷ ସଂସ୍କୃତି ଅତି ଦୃଢ଼ ଗତିରେ ଗଢ଼ିଉଛୁଛି, ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବୁଝୁଆ ଉଦାରବାଦୀ ମତବାଦ, ମାନବତାବାଦୀ ମୂଳ୍ୟବୋଧ ଓ ରିଭାଇଭାଲିଜମର ଝୁଙ୍କରୁ ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳ ସ୍ଵରଚିକୁ ବିଛିନ୍ନ କରି ନପାରିଲେ ପ୍ରଗତିଶାଳ ବିପୁଲୀ ସଂସ୍କୃତି ବା ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂସ୍କୃତି ଗଢ଼ିତୋଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ଵାକାର ଏବଂ ମୁହଁରେ ଓ ଲେଖାରେ ବିପୁଲ ଅପରିହାର୍ୟର କଥା ସ୍ଵାକାର କଲେ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଣ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଓ ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ଦଳମାନେ କାର୍ଯ୍ୟତେ ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ବୁଝୁଆ ଉଦାରବାଦୀ ଭାବଧାରାର ବୁଝୁଆଣୀ ଜାଲରେ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏଥୁମୋରୁ ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀ ନେବୃତ୍ତରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ବିପୁଲୀ ସଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିବାଦ ପାଇଁ ୧୫

ଆଯୋଳନ କ୍ରମଶାଖ ପଛେଇ ଯାଉଛି । ତେଣୁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଓ ବିପୁଲବୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଯୋଳନ ଭିତରେ ଦିନକୁ ଦିନ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମର ବିପୁଲବୀ ଭାବଧାରା ପରିବର୍ତ୍ତେ ପ୍ରକ୍ଳନ୍ତଭାବେ ଉଦାରନୀତିବାଦ, ଅର୍ଥନୀତିବାଦ ଓ ଅଣ୍ଡିବ୍ରାଦର ପ୍ରଭାବ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଯୋଳନର କର୍ମୀମାନେ ଯଦି ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ସଂସ୍କୃତି ଗତି ତୋଳିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ତାହାହେଲେ ଏହି ଏତିହାସିକ ସତ୍ୟଟିକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପଳଞ୍ଚି କରିବାକୁ ହେବ ଯେ, ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀ ନେତୃତ୍ଵରେ ଗଣବିପୁଲର ମଧ୍ୟଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ, ଫାସିବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଛ୍ଳେଷ କରିବା ବ୍ୟତାତ ପ୍ରକୃତ ସମାଜତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ କର୍ମୀମାନେ ମନେ କରନ୍ତି ଯେ ସମାଜତତ୍ତ୍ଵ ହିଁ ଆଜି ସମାଜ ପ୍ରଗତି ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମୁକ୍ତିର ଏକମାତ୍ର ପଥ, ଯଦି ସେମାନେ ଦୃଦ୍ଧମୂଳକ ବସ୍ତୁବାଦକୁ ଭିତ୍ତିକରି ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଦର୍ଶରେ ଉଦ୍ବ୍ଲବ୍ଲ ହୋଇ ନପାରିଲେ ଏବଂ ଗଣ ଆଯୋଳନ ଓ ଶ୍ରମିକ ଚାଷାର ପ୍ରତିଦିନର ଶ୍ରେଣୀସଂଗ୍ରାମ ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଘନିଷ୍ଠଭାବେ ସଂଯୋଗ ସ୍ଥାପନ କରିବାପାଇଁ ସକ୍ଷମ ନ ହେଲେ, ତେବେ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଯୋଳନ ଗଢ଼ିତୋଳିବା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷେ କେବେ ବି ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସର୍ବହରା ସଂସ୍କୃତି ଗଡ଼ିତୋଳିବାର ପ୍ରଧାନ ସର୍ବ ହେଲା- ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଟି ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଦ୍ୱିଧାହାନ ମନରେ ସମର୍ଥନ ଓ ସକ୍ରିୟଭାବେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସର୍ବୋପରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନରୁ ଶିଖିବାର ମନୋଭାବ ଗଡ଼ିତୋଳିବାକୁ ହେବ । ଉପରତ୍ତ ଦୃଦ୍ଧମୂଳକ ବସ୍ତୁବାଦର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗାରେ ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମସ୍ୟାକୁ ବିଶ୍ଲେଷଣ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲେ ଯାଇ ବୁଝିପାରିବେ ଯେ, ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଶୋଷଣରୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମୁକ୍ତି, ଶିକ୍ଷା, ବିଜ୍ଞାନ, କାବ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ‘motive of production and expropriation (ଉତ୍ସାହନ ଓ ଶୋଷଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ)’ର ନାଗପାଶରୁ ମୁକ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ସର୍ବହରା ସମାଜତାନ୍ତ୍ରିକ ବିପୁଲର ସମ୍ପଳତା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଯୋଳନରେ ପ୍ରତିଟି ଶୈତାନରେ ପ୍ରତିନିଯତ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତର ଦେଇ ଏହି ସତ୍ୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତୋଳିଧରିବାକୁ ହେବ । ସର୍ବହରା

ଆନ୍ଦର୍ଜୀତିକତାବାଦ ଓ ସମାଜତନ୍ତ୍ର ଆଦର୍ଶକୁ କୌଣସିମତେ ଅଳଗା କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଦେଶମୂଳବୋଧ ବା ଦେଶପ୍ରେମ ସହିତ ସର୍ବହରା ଆନ୍ଦର୍ଜୀତିକତାବାଦ ଓ ସର୍ବହରା ସମାଜତନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବ ଆଦର୍ଶର ବାସ୍ତବରେ କୌଣସି ବିରୋଧୁତା ନାହିଁ, ବରଂ ଏମାନେ ପରିଷ୍ଵରର ପରିପୂରକ (mutual conducive to each other) । ବୁଲ୍କୁଆ ଶ୍ରେଣୀର ଉତ୍ତରାତୀୟତାବାଦ କେବଳ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ନୁହେଁ ଏପରିକି ପ୍ରକୃତ ଜାତୀୟବ୍ୟଥି ଓ ସମ୍ବ୍ରମାନବ ସର୍ବ୍ୟତାର ଅଗ୍ରଗତି ପଥରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବାଧା ସ୍ଵରୂପ । କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲ୍କୁଆମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଚାଲାକି ଓ ଦୂରାଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ପ୍ରଚାରକୁ ବ୍ୟଥି କରିବାକୁ ହେଲେ, ଦେଶପ୍ରେମ ଓ ଦେଶମୂଳବୋଧ ଧାରଣାକୁ ସର୍ବହରା ସମାଜତନ୍ତ୍ରିକ ବିପ୍ଳବର ଭାବଧାରାରୁ କୌଣସିମତେ ବିଛିନ୍ନ କରିବା ଚଳିବ ନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସର୍ବଶେଷ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ସାମ୍ୟବାଦୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ମନେରଖିବାକୁ ହେବ, ତା ହେଲା ସର୍ବହରା ବିପ୍ଳବୀ ସଂସ୍କୃତି, ରୁଚି, ରୀତିନୀତି ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆଜି ସର୍ବକ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଲ୍କୁଆ ସଂସ୍କୃତିଠାରୁ ଅଧ୍ୟକ ଉନ୍ନତ । ତେଣୁ ସର୍ବହରାମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ଚର୍ଚା ନାଁରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର ମାନକୁ କୌଣସିମତେ ନିମ୍ନଗାମୀ କରିବା ଚଳିବ ନାହିଁ । ତର୍କ-ବିତର୍କ ଓ ଆଳାପ-ଆଲୋଚନାର ପଥ ଯେଉଁମାନେ ରୋକିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ଏବଂ ଯେକୌଣସି ମଧ୍ୟର କଥା ବା ଝଞ୍ଜାର ଆତ୍ମାଲରେ ହେଉନା କାହିଁକି ଜୋରଜବରଦଷ୍ଟ ବିରୋଧ ମତକୁ ରୋଧ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରିବେ, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଚରିତ୍ରକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତୋଳିଥରିବାକୁ ହେବ ।

ଏହିରଳି ଭାବେ ଆମ ଦେଶର ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମୀମାନେ ଯଦି ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବୁଲ୍କୁଆ ଉଦାରନାତିବାଦ, ମାନବତାବାଦ, ରିଭାଇଭାଲିଷ୍ଟ (Revivalist tendency) ଶ୍ରେଣୀ ନିରଫେକ୍ଷ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆଜି ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଭାବଧାରାର ପ୍ରଭାବରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ ରଖି ଏମାନଙ୍କ ଅସଲ ରୂପ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଉଦ୍ଘାଟିତ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବେ ଏବଂ ଏହା ସହିତ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମର ନୀତି ଓ ବିପ୍ଳବର ଭାବଧାରାକୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ରୂପଦେଇପାରିବେ ତେବେଯାଇ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ସଂସ୍କୃତିକୁ ପରାପ୍ରାପ୍ତ କରି ଦେଶରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସଙ୍ଗଠିତ କରିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଗାନ୍ଧିବାଦ- ଏକ ପର୍ଯ୍ୟାଳୋଚନା

ଇଟାଲୀରେ ସୋସାଲ ଡେମୋକ୍ରାଟିକ ଆସୋକନର ନେତା ମୁଖୋଲୀନିଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ୧୯୧୯ ମସିହାରେ ପ୍ରଥମଥର ବିଶ୍ୱର ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରେକ୍ଷାପତରରେ ଫାସିବାଦ ସଙ୍ଗଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ଖୁବ୍ କମ୍ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଟି ପୁଣିବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଫାସିଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଗଡ଼ି ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଫାସିବାଦର ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ର ଏବଂ ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ, ଏହାକୁ କେନ୍ଦ୍ରିକରି ଜ୍ଞାନଜଗତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତର୍କବିତର୍କର ବହୁ ସ୍ଵୀଯୋଗ ରହିଥିଲେ ବି ଦାର୍ଢିକାଳର ଘୂଣ୍ୟ ଏତିହାସିକ ଅଭିଜ୍ଞତା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଜି ଫାସିବାଦର ଯଥାର୍ଥ ସ୍ଵରୂପକୁ ତୋଳିଥିରିଛି । ଫାସିବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ଵର୍ଗ ଧାରଣା ନଥୁବା ସଭେ ମଧ୍ୟ ସ୍ଵରୋପରେ ଫାସିବାଦ ଗଡ଼ି ଉଠିବାର ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ହଁ ମୁକ୍ତିକାମୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ବିଶେଷକରି ବିପ୍ଳବୀ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଏପରିକି ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀର ସବୁଠାରୁ ଅଗ୍ରଣୀ ଅଂଶ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକ (କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି) ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦର ସଠିକ୍ ସ୍ଵରୂପକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ସଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିବାଦ ପାଇଁ ୧୮

ହୋଇଥିଲେ । ଫାସିବାଦର ଆଦର୍ଶଗତ ଭିତି କେଉଁଠି ଏବଂ ଫାସିବାଦର ଆଦର୍ଶଟି କ'ଣ ଏସବୁ ବୁଝିବାପାଇଁ କୌଣସି କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ସକ୍ଷମ ହୋଇ ନଥିଲେ ଅଥବା ବୁଝିଥିଲେବି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ପ୍ରତାର କରିବା ଏବଂ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଫାସିବାଦୀ ବିଚାର ଓ ସଂସ୍କତିର ପ୍ରତାବରୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଠିକ୍ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରି ନଥିଲେ । ଏଥୁପାଇଁ, ଏହି କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ସାଂଗଠନିକ ପ୍ରତିରୋଧ ଭିତିରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଯାନ୍ତିକ ଶକ୍ତି ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଫାସିବାଦକୁ ଧ୍ୟେ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲେ ।

ଏହିଭଳି ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଭାବରେ ରାଜନୀତି କରିବାର ମୂଲ୍ୟ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ପରେ କଢ଼ାଗଣ୍ଠା କରି ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଜତିହାସ ଏହାର ସାକ୍ଷ୍ୟ ବହନ କରେ । ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଜର୍ମାନୀ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଶେଷ ହୋଇଯିବା, ଇଟାଲୀ କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଯିବା, ସେନର ରିପବିଲିକନପାର୍ଟିର ପତନ ତଥା ସେନରେ ଫାସିବାଦର ଅଭ୍ୟୁତ୍ୟାନ ଆଦି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଏହାର ଝାତିହାସିକ ପ୍ରମାଣ ।

ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ବିଶ୍ଵର ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶୋଷିତ ଜନସାଧାରଣ ବିଶେଷକରି କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକର ନଜିରବିହୀନ (ଆତ୍ମଲନୀୟ) ଆତ୍ମତ୍ୟାଗ ଫଳରେ ଜର୍ମାନୀ, ଜାପାନ ଓ ଇଟାଲୀର ଫାସିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗଞ୍ଜି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଧ୍ୟେ ହେବାପରେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ, ଯେଉଁମାନେ ଫାସିଷ୍ଟ ବିରୋଧୀ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଫ୍ରଣ୍ଟ୍, (Anti fascist Democratic Front)ରେ ଥିଲେ, ସର୍ବତ୍ର ହିଁ ଏପରିକି ଏମାନଙ୍କର ଉପନିବେଶ ଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦ ନୂଆ ନୂଆ କୌଶଳ ଗ୍ରହଣ କରି ନୃତନ ରୂପରେ ଦାନା ବାନ୍ଧିବାରେ ଲାଗିଲା । ଯୁଦ୍ଧର ବିଜୟ ଉଲ୍ଲୁସରେ ଜନସାଧାରଣ ତ ଦୂରର କଥା ଏପରିକି ଫାସିବାଦ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଚମ୍ପିଯାନ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଭ୍ରାତ୍ରଧାରଣାର ଶୀକାର ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ଦିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଫାସିବାଦର ଧ୍ୟେ ହୋଇନାହିଁ ବରଂ ଚୂତାନ୍ତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶାଳ ଫାସିବାଦୀ ମତବାଦକୁ ଭିତିକରି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ଜର୍ମାନ, ଜାପାନ, ଇଟାଲୀର ଫାସିବାଦୀ

ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ସାମରିକ ଶକ୍ତିର ହାର ହୋଇଛି । ପାସିବାଦ ଆଜି ବି ଧଂସ ହୋଇନାହିଁ । ବରଂ ବିଶ୍ୱର ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଜନସାଧାରଣ ଆଜି ବି ପାସିବାଦୀ ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରୁଭାବିତ । ଏଥିପାଇଁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ମୁଖ୍ୟାପିନ୍ଦି ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ “peoples war”(ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଲଡ଼ଇ) ତଥା “ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ଜନଗଣଙ୍କ ବିଜୟ” ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାସିବାଦ ନୂତନଭାବେ ସଙ୍ଗଠିତ ହେବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଛି । ଏହା ହିଁ ଲଭିତାଏବା ବିଭିନ୍ନନା (Paradox of history) । ପାସିବାଦ ହେଉଛି ଏକ ନୂଆ ସାମାଜିକ ଘଟଣା (phenomenon) । ‘ଲଭରୋପର ରାଜନୈତିକ ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ତଥା ସୋସାଲ ଡେମୋକ୍ରାଟିକ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକର ବିଶ୍ୱାସାତକତା ଯୋଗୁଁ ଏହି ଚରମ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶଳ ଶକ୍ତି ସଂଗଠିତ ହୋଇପାରିଛି ।’ “ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂକଟ ହିଁ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ତା’ର ଶେଷ ଅସ୍ତ୍ର ହିସାବରେ ପାସିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି ।”- କେବଳ ଏହିଭଳି ଧାରଣାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେହି ସମୟରେ କେହି ହେଲେ ବି ଏହି ସତ୍ୟକୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି ଯେ କୌଣସି ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଶ୍ରେଣୀ ଦର୍ଶନ ତଥା ଶ୍ରେଣୀ-ସଂସ୍କୃତିରୁ ବିଛିନ୍ନ ତ ହୋଇପାରେନା, ଉପରତ୍ତୁ ଏହା କୌଣସି ନା କୌଣସି ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଗଢ଼ି ଉଠିବାକୁ ବାଧ । କେବଳ ମାତ୍ର “Fasism is the naked dictatorship of the capitalist class” ଅର୍ଥାତ୍ ପାସିବାଦ ହେଉଛି ପୁଞ୍ଜିପତିଶ୍ରେଣୀର ନଗ୍ନ ଏକଛତ୍ରବାଦ, ପାସିବାଦ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହିଭଳି ସରଳୀକୃତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଫଳରେ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏହାର ଆଦର୍ଶଗତ ଭିତ୍ତି କେଉଁଠି ନିହିତ ରହିଛି, ଏବଂ ଯେଉଁ ବିଶେଷ ଧରଣର ଦାର୍ଶନିକ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ସହାୟତାରେ ପାସିବାଦୀମାନେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସଂଗଠିତ ହେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ମତବାଦ ଦିଗରୁ ଏହା ଯେଉଁ ଔତ୍ତିହାସିକ ଧାରାବାହିକତା ରହିଛି ଏହାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର କମ୍ଯୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକ ପକ୍ଷରେ ବୁଝିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ । ପାସିବାଦର ଅଭ୍ୟୁତ୍ୟାନ ପଛରେ ଥୁବା ଲଭିତାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାର ଅର୍ଥନୈତିକ, ରାଜନୈତିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ଔତ୍ତିହାସିକ ଓ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ବନ୍ଧ ଭାବେ ବିଚାର

କଲେ ଏହି ସତ୍ୟ ସହଜରେ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଯିବ ଯେ- ସର୍ବହରା ବିପ୍ଳବ ପ୍ରତି ଉପ୍ରେସ୍‌ ମାନବତାବାଦୀ ମାନସିକତା ହିଁ ସର୍ବହରା ବିପ୍ଳବ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବିପ୍ଳବୀ ଜାତୀୟ ଅଭ୍ୟୁତ୍ୱାନକୁ ସଂଗଠିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମବାଦର ଏକ ବିଚିତ୍ର ସନ୍ନିଶ୍ଚା ଘଟାଇ ପାସିବାଦର ଆଦର୍ଶଗତ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭିରି ରଚନା ହୋଇଛି । ଦର୍ଶନଗତ ଓ ସଂସ୍କୃଗତ ମତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ- ‘**Fascism is a peculiar fusion between spiritualism and technical aspects of science.**’ ଅର୍ଥାତ୍ ପାସିବାଦ-ଆଧ୍ୟାତ୍ମବାଦ ଓ ବିଜ୍ଞାନର କାରିଗରୀ ଦିଗର ଏକ ବିଚିତ୍ର ସନ୍ନିଶ୍ଚା ଅଟେ । ଏହି ସତ୍ୟକୁ ବୁଝି ନ ପାରିବା ଫଳରେ ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତେ ତାକୁ ଲଡ଼େଇ ପରିଚାଳନା କରାଗଲେ ମଧ୍ୟ ପାସିବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଦର୍ଶଗତ ସଂଗ୍ରାମର ଅପରିହାର୍ୟ ପ୍ରଯୋଜନାୟତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଅସ୍ଵାକାର କରାଯାଇଛି । ଫଳତଃ ପାସିବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଆଂଶିକ ଏବଂ ଏକପାଖୀଆ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଆମେମାନେ ଏହି କଥାମୁଢ଼ିକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ କିଛି ବିଷୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଆମର ପରିଷାର ଧାରଣା ରହିବା ଦରକାର ।

ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଯେ କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ନେତୃତ୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଉ ନାହିଁକି ତା’ର ସ୍ଵରୂପ ପରିଷାର ଭାବେ ଉପଲବ୍ଧ କରିବାକୁ ହେଲେ ମାର୍କ୍ଜବାଦୀ ମାନଙ୍କୁ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ନେତୃତ୍ବର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆଦର୍ଶଗତ ନେତୃତ୍ବ (ideological leadership) କିମ୍ବା ସାଙ୍ଗଠନିକ ନେତୃତ୍ବ (Technical leadership) କୁ ବୁଝାଏ ଅଥବା ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଉତ୍ସବକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । (cultural revolution precedes technical revolution) ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବ ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ବିପ୍ଳବୀ ମାନଙ୍କର ଆଦର୍ଶଗତ ନେତୃତ୍ବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ହୋଇନାହିଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାସ୍ତବରେ ସଂଗଠିତ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ବିପ୍ଳବର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ଯେଉଁଳି ଅସ୍ତିତ୍ବରେ ତୀରୁତାର ସହ ଆଗେଇଯାଇପାରେ ସେଥିପାଇଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ନିଜ ସପକ୍ଷରେ ଟାଣି ଆଣିବା ଓ ବିଭିନ୍ନ

ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶାଳ ବୁଝୁଆ ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଖ୍ୟ ବିପ୍ଳବୀଧାରାରୁ ବିଜ୍ଞିନ୍ଦ୍ର କରିଦେବା ଶ୍ରମିକଶେଣୀର ପାଇଁ ପାଇଁ ଏକାନ୍ତଭାବେ ଜରୁରୀ, ଅନ୍ୟଥା ବିପ୍ଳବ କେବେ ବି ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବନାହିଁ (“...to create a motive force for the acceleration of the process of uninterrupted revolution it is imperative for the working class party(Communist Party)to win the masses over to its side and to isolate completely all forms of reactionary bourgeois ideologies from the main current of the revolutionary movement, failing which revolution can never succeed.”)।

ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଅସ୍ଵାକାର କରି ବିପ୍ଳବକୁ ସଫଳ କରିବା କଥା ଚିନ୍ତା କରିବା ଅବୈଜ୍ଞାନିକ । ସମସ୍ତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶାଳ ମତବାଦ ବିବୁଦ୍ଧରେ ଦ୍ୱାହାନ ଭାବରେ ଆଦର୍ଶଗତ ସଂଗ୍ରାମ ପରିଚାଳନା ମଧ୍ୟଦେଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବୁଝୁଆ ତଥା ପେଟି-ବୁଝୁଆ ଚିନ୍ତାଭାବନାରୁ ବିଜ୍ଞିନ୍ଦ୍ର କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧ । କେବଳ ସେତେବେଳେ ହିଁ ସାଙ୍ଗୀନିକ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୁଝୁଆ ପ୍ରତିଦ୍ୱାରା ପରାପ୍ରତି କରାଯାଇପାରିବ ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସଂଭାବବାଦ ଓ ଉତ୍ସବାମପତ୍ରୀ ମତବାଦର ମୋହରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକଭାବେ ସଚେତନ ନ କରି କେବଳ ମାତ୍ର ସ୍ଥୋଳାନ ଓ ଆବେଗ-ପ୍ରବଣତାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ସାଙ୍ଗୀନିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବୁଝୁଆ ସଙ୍ଗୀନର ପ୍ରଭାବରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବିପ୍ଳବୀ ସଙ୍ଗୀନ ଗଢ଼ିତୋଳିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । କାରଣ ଏହିଭଳିଭାବେ ସଙ୍ଗୀନ ଗଢ଼ିବାପାଇଁ ତୀରୁ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇବା ଫଳରେ ହୁଏତ ସାମାଜିକ ଭାବରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମର୍ଥନ ମିଳିପାରେ କିନ୍ତୁ ଦୀଘିନ ଧରି ବିପ୍ଳବୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଅସଚେତନ ଓ ଯାନ୍ତିକ ଜନଶକ୍ତି (Unconscious and Mechanical mass force) ବିପ୍ଳବୀ ଦଳର ମୁଖ୍ୟ ଶକ୍ତିରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇପାରେନା । ଧାରେ ଧାରେ ବିପ୍ଳବୀ ଶିବିରରୁ ମୂଳ ଜନଶକ୍ତି ସଂଘୃତିର ସଂକଟ ଓ ପାସିବାଦ ପାଇଁ ॥ ୨ ॥

ବିଜ୍ଞନ୍ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିପୁଲବୀ ଦଳ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମର୍ଥନ ହରାଇବସେ । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେହି ଦଳ ନିଜର ଅନ୍ତିତ୍ବ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ହୁଏତ ସଂସ୍କାରବାଦୀ ରାଷ୍ଟ୍ରାରେ ଆଗେଇଚାଲେ ନ ହେଲେ ଉତ୍ତର ବାମପଦ୍ଧ୍ରୀ ନାତିରୁଡ଼ିକୁ ଆପଣେଇ ନିଜକୁ ଦୂତ ବିନାଶ ପଥରେ ଆଗେଇ ନେଇଯାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକର ଜତିହାସକୁ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ଏହିଭଳି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତର ଅଭାବ ହେବନାହିଁ । ଫାସିବାଦର ସଠିକ୍ ସ୍ଵରୂପ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସାମନାରେ ତୋଳିଧରି ନ ପାରିବା ଫଳରେ ନାଜିମାନେ ଯେତେବେଳେ ହିଟଲର ନେତୃତ୍ବରେ ଜର୍ମାନୀରେ କ୍ଷମତା ଦଖଲ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଫାସିବାଦ ବିରୋଧୀ ଜର୍ମାନୀର ଜନସାଧାରଣ ଫାସିବାଦକୁ ଚିହ୍ନିବାରେ ଭୁଲକଲେ । ଫାସିବାଦ ବିରୋଧୀ ଆଦୋଳନର ଏହି ଦୁର୍ବଳତାର ସୁଯୋଗ ହିଟଲର ଭଲଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଇଲେ । ‘ଫାସିଷ୍ଟମାନେ ବର୍ଷର’, ‘ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ମାରିବା ପିଚିବା ସେମାନଙ୍କ କାମ’- ଏହି ଧରଣର ଧାରଣା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ହିଟଲର ଫାସିବାଦର ଦୋମୁହଁ ନାତିର ଚାଲରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସହଜରେ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିପାରିଲେ ।

ଗୋଟିଏଦିଗରେ ଜାତୀୟ ସମାଜବାଦ(National Socialism)ର ପ୍ରଗର କରି ଅନ୍ୟଦିଗରେ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ସୋଧାଳ ତେମୋକ୍ରାଟିକ(କଥାରେ ସମାଜତତ୍ତ୍ଵ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ବୁଲ୍କୁଆ ଗଣତତ୍ତ୍ଵ-ପ୍ରକାଶକ) ମାନସିକତାରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଅର୍ଥାତ୍ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିବିପୁର ସପକ୍ଷରେ ପୁରା ଜାତିକୁ ଏକ୍ୟବନ୍ଧ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ ତାରି ସହିତ ସମାଜବାଦ ଓ ଜାତୀୟ-ଏତିହ୍ୟବାଦର ମୋହ ଜାଲ ସୃଷ୍ଟିକରି, ଉତ୍ତର ଜାତୀୟତାବାଦର ବିଷ ମଞ୍ଚ ବୁଣି ବିପୁଲ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପୁଞ୍ଜିପତି ଶ୍ରେଣୀ ପଛରେ ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ସନ୍ଧାନ ଭାବେ ଏକଙ୍ଗୁଟ କରିବା, କାରଣ ପୁଞ୍ଜିପତିଶ୍ରେଣୀର ରକ୍ଷଣଶାଳ ଅଂଶ ପକ୍ଷରେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏହିକାର୍ଯ୍ୟ ଏକମାତ୍ର ପୁଞ୍ଜିପତି ଶ୍ରେଣୀର ସେହି ଅଂଶଦାରା ହିଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଗତିଶାଳ ବୋଲି ଏକ ମିଥ୍ୟା ମୋହ

ସଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିବାଦ ପାଇଁ ୨୩

ତିଷ୍ଠି ରହିଛି । ମାନବତାବାଦୀ ଜାତୀୟ ପୁଞ୍ଜିପତିଶ୍ରେଣୀର ଏହି ଉଥାକଥୁତ ପ୍ରଗତିଶାଳ ଅଂଶ ହିଁ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତୀୟ ସମାଜବାଦ (National Socialsim), ଗଣତାନ୍ତିକ ସମାଜତନ୍ତ୍ର (Democratic Socialism), ସମାଜବାଦୀ ଭାଙ୍ଗାର ସମାଜବ୍ୟବସ୍ଥା (Socialistic pattern of society), ଜାତୀୟ ସାମ୍ୟବାଦ (National communism), ର୍ୟାଡିକାଲ ସମାଜତନ୍ତ୍ର (Radical socialism) ଇତ୍ୟାଦି ମତବାଦର ଆମଦାନୀ କରିଥାନ୍ତି । ପୁଞ୍ଜିପତି ଶ୍ରେଣୀର ଏହିସବୁ ଉଥାକଥୁତ ଉପରଦେଖାଣିଆ ର୍ୟାଡିକାଲ ମତବାଦ ଓ ସ୍ଲୋଗାନର ଆତ୍ମାଲରେ ପ୍ରତିବିପୂର୍ବୀ ଜାତୀୟ ଔକ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଅନୁକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲେ ସର୍ବାମୂଳ ଫାସିବାଦର ଜନ୍ମହୁଏ । ଏହିପରି ପୁଞ୍ଜିବାଦର ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଚାନ୍ଦାକ ସଙ୍କଟ ସମୟରେ ମାନବତାବାଦୀର ଏକ ଅଂଶ ଗୋଟିଏଦିଗରେ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକବାଦର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଘଟାଇ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ନୀତି ଓ ନୈତିକତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନବତାବାଦୀ ଭାବାଦର୍ଶ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଧର୍ମୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଜାତୀୟ ଔତିହ୍ୟବାଦର ଆପୋଷ କରି ଫାସିବାଦର ଜନ୍ମ ଦେଇଥାଏ ।

ଅନ୍ୟଦିଗରେ ପ୍ରଚଳିତ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସମାଜବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଉପ୍ରାଦନର ଅରାଜକତାକୁ ସାମୟିକଭାବେ ହେଲେବି କେତେକାଂଶରେ ଦୂର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥନୀତିର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିକୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟଭୂତ କରିବା, ନିଜର ଆଉୟତ୍ତରୀଣ ଦ୍ୱଦ୍ଵକୁ (Internal contradiction) ଯଥାସାଧ କମ କରିବା, ଜାତୀୟକରଣ (Natinalisation) ଓ ଯୋଜନା (Planning) ଏବଂ Social democratic economic policy ଗ୍ରହଣ କରିବା ଜରିଆରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ କିଛି କିଛି ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେବା ଏବଂ ଧାରେ ଧାରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଏକଚାଟିଆ ପୁଞ୍ଜିକୁ ଏକାଭୂତ କରିବା ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଆଗେଇବା (agreegate interest of capitalism) ଅର୍ଥାତ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ସାମଗ୍ରିକ ସ୍ଵାର୍ଥରେ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଏକଚାଟିଆ ପୁଞ୍ଜିର ଦାସରେ ପରିଣତ କରିଥାଏ । ଏହିପରିଭାବେ ପ୍ରଗତିର ମାୟାଜାଳ ସୃଷ୍ଟି କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବା ସହିତ ଏହାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସଠିକ କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟ୍ ଏବଂ ତା’ର ବିପୁରୀ ଗଣସଙ୍ଗଠନ ଉପରେ ବର୍ବର

ଆକୁମଣ କରି ଦେଶର ବିପ୍ଳବୀ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସମ୍ବୂଲେ ଧ୍ୟେ କରିବାରେ ଫାସିଷ୍ଟମାନେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ । ଜର୍ମାନୀର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଏହି ଶୋଚନୀୟ ପରିଣତି ପରେ ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦୀ ଦର୍ଶନ ଓ ଫାସିଷ୍ଟ ସଂସ୍କୃତିର ମୂଳ ସ୍ଵରୂପ କ'ଣ ତାହା ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିଗୁଡ଼ିକ ବୁଝିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇନଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଅବଶ୍ୟକ୍ଷାବୀ ପରିଣତିରେ ଜର୍ମାନ, ଜାପାନ ଓ ଇଟାଲୀର ଅକ୍ଷଶଙ୍କ୍ରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶର ଫାସିବାଦ ବିରୋଧୀ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଯୁଦ୍ଧ ଶିବିରରେ ବିଜୟ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଚାମିଯନ ଭାବରେ ଫାସିଷ୍ଟମାନେ ମଧ୍ୟ ଲଢ଼ିଥିଲେ । ଫାସିବାଦ ବିରୋଧୀ ମଞ୍ଚରେ ତତ୍ତ୍ଵ ଓ ପ୍ରୟୋଗ (Theory and Practice) ମଧ୍ୟରେ ଏହିଠାରେ ହିଁ ବୁନିଆଦୀ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ସମସ୍ତ ବିପ୍ଳବୀ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ସତ୍ତ୍ଵ ମଣିଷ ପାଖରେ ଆମେ ପରିଷାରଭାବରେ ଏକଥା ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଚାହୁଁ ଯେ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଫାସିଷ୍ଟ ଭାବେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଆପଣମାନେ ରୋକିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ଦେଶର ଜାତୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଫାସିବାଦର ଦର୍ଶନଗତ ଭିତ୍ତି ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ଭିତ୍ତିକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଉନ୍ନୟାଚିତ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ନ ହୁଅଛି ତେବେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଫାସିଷ୍ଟ ଶଙ୍କିକୁ ଧ୍ୟେ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଫାସିବାଦକୁ ସମ୍ବୂଲେ ଧ୍ୟେ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଆଉଥରେ ମୁତ୍ତନ ଫାସିବାଦୀ ସଂଘଣଙ୍କ ଜନ୍ମନେବ ଏବଂ ଏହି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାର ବିଜୟକୁ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରାଯିବ ।

ଭାରତରେ ଆଜି ଫାସିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଛି ଏବଂ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଜନସାଧାରଣ ଜାତୀୟ ସରକାରର ଫାସିଷ୍ଟ ସ୍ଵରୂପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସଚେତନ ହେଉଛନ୍ତି । କଂଗ୍ରେସୀ ଫାସିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଦୁମାତ୍ର ମୋହ ନ ଥିଲେ ବି ଭାରତରେ ଫାସିବାଦର ସାଂସ୍କୃତିକ ଭିତ୍ତି ଗାନ୍ଧୀବାଦ ଓ ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ଧରଣର ଦର୍ଶନ ଏବଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମତବାଦଟିକୁ ଜନସାଧାରଣ ବୁଝି ପାରିନାହାନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜନସାଧାରଣ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ସମନ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତିମ ନାଟିର ସାଂସ୍କୃତିର ସଂକଟ ଓ ଫାସିବାଦ ପାଇଁ ୨୫

ସ୍ଵରୂପକୁ ସଠିକ ଭାବରେ ଉପଳଦ୍ଧି କରିପାରି ନାହାନ୍ତି ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଆଦୋଳନ ମଧ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଯେତେପ୍ରକାର ଅତିପ୍ରାକୃତିକ (ଭାବନା ଧାରଣା) ବିଚାର ଧାରାର ପ୍ରଭାବରୁ ଜନଗଣଙ୍କର ବିପ୍ଳବୀ ଆଦୋଳନକୁ ମୁକ୍ତ କରା ନ ଯାଇଛି ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫାସିବାଦୀ ଶକ୍ତିକୁ ବାସ୍ତବରେ ଧ୍ୟାନ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏଥୁପାଇଁ ସାଂସ୍କୃତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାକୁ ଆଦରଶଗତ ସଂଗ୍ରାମ ପରିଚାଳନା କରିବା ସହିତ ଦୃଢ଼ ଗତିରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବିପ୍ଳବୀ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିଭୋଲିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏଥରୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏକୁ ଏଡେଇଯାଇ ଆଗେଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରିବା ଅର୍ଥ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ଫାସିବାଦୀ ଶକ୍ତିକୁ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରାହେବ । ତେଣୁ ଗାନ୍ଧିବାଦ କ’ଣ ଏବଂ ଭାରତରେ ଫାସିବାଦୀ ସଂସ୍କୃତିର ବ୍ୟାପକ ରୂପ କ’ଣ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଜନଗଣଙ୍କୁ ସଚେତନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଗାନ୍ଧିବାଦର ମାନବତାବାଦୀ ମୁଖ୍ୟମାତ୍ରକୁ ଖୋଲିଦେଇ ତା’ର ଫାସିବାଦୀ ସ୍ଵରୂପଟିକୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେଇବା ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦୋଳନର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ । Gandhism is a Sublimatic transformation of bourgeois class instinct originated through the process of fusion of senses of bourgeois moral values and anti-working class fear-complex of revolution of Gandhi ଅର୍ଥାତ୍ ଗାନ୍ଧିବାଦ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ରୂପାନ୍ତର ଯାହା ବୁଝୁଆ ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ତଥା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଶ୍ରୁମିକଶ୍ରେଣୀ ବିରୋଧୀ ବିପ୍ଳବ ଭାବି ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ଉପଭୂତି ହୋଇଛି ।

ଅର୍ଥାତ୍ ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି ଓ ବିକାଶର ନିୟମଟିକୁ ଅସ୍ଵାକାର କରି ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତି ସମାଜରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ସାଥରେ ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନର ଆକାଂକ୍ଷାରୁ ବୁଝୁଆ ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧଗୁଡ଼ିକର ଆବେଦନ (appeal) ଗୋଟିଏବିଶରେ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଶେଷ ମମତାବୋଧ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ପୁଣି ତାରି ସହିତ ଅନ୍ୟଦିଗରେ ପୁଞ୍ଜିପତି ଶ୍ରେଣୀର ବିପ୍ଳବ ଭାବି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ

ଅଞ୍ଚାତସାରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଚାଲିଥିଲା । ଫଳରେ ନିଷା ଓ ସତତ ସହିତ ଜନଗଣଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ କଥା ଭାବିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେଉଁ ମତାଦର୍ଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଗାନ୍ଧିବାଦକୁ ସେ ଜନ୍ମଦେଲେ ତାହା ବାପ୍ତବରେ ପୁଞ୍ଜିପତି ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ରକ୍ଷା କରିଛି ଓ ଆଜି ମଧ୍ୟ କରିଚାଲିଛି । ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସାମଜରେ (ଆମ ସମାଜ ମଧ୍ୟ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସମାଜ) ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଚିତ୍ତା ଆମେ ଚାହୁଁ ବା ନ ଚାହୁଁ ଅସଲରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ଚିତ୍ତା ହେବାକୁ ବାଧ । ଏହି ବାପ୍ତବ ସତ୍ୟକୁ ଅସ୍ତାକାର କଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ସେବା କରିବା ପାଇଁ ଚାହେଁନାହିଁ ସେହି ଶ୍ରେଣୀ ଚିତ୍ତାର ଶାକାର (victim) ହୋଇପାଇ ତାର ଅଞ୍ଚାତସାରରେ ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ହଁ ସେବା କରିଆଏ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭଲି ମଣିଷଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ଘଟଣା ଘଟିଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ତଥାକଥତ ମାର୍କ୍ଜବାଦିମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ହିପୋକ୍ରାଟିକ୍ ବା ଉଣ୍ଡ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକମତ ହୋଇପାରି ନ ଥିଲୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହିଭଲି ବିଶ୍ଵେଷଣକୁ ଆମେ ସଦା ସର୍ବଦା ବିରୋଧ କରିଛୁ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଜଣେ ସତ୍ୱ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ ଥିଲେ ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ସମେହ ନାହିଁ । ତା ନ ହେଲେ ବହୁତ ନିଷାବାନ ଓ ସତ୍ୱ ମଣିଷ ଯେଉଁମାନେ ସର୍ବସ୍ଵ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଦଳେ ଦଳେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ନ ଥାଆନ୍ତେ । ଉଣ୍ଡ ହୋଇଥିଲେ ସମ୍ଭ୍ରମ ଦେଶଟିକୁ ସେ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଏକାଠି କରିପାରି ନ ଥାଆନ୍ତେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭୂମିକା ସମ୍ପର୍କରେ ଏହିଭଲି ସହଜ ଓ ସରଳୀକୃତ (over simplified) ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସେ ଦିନର ଆନ୍ଦୋଳନର ତତ୍ତ୍ଵଗତ ଓ ଆଦର୍ଶଗତ ନେତୃତ୍ବର ଦେବାଳିଆପଣିଆକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ର ଏହିଭଲି ସହଜ ଓ ସରଳ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ସେଦିନ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ବ ଓ ଭାବାଦର୍ଶର ପ୍ରଭାବରୁ ଦେଶ ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ରକ୍ଷା କରିପାରିଲୁ ନାହିଁ । ଏହିଭଲିଭାବେ ଅଯଥାରେ ତାଙ୍କୁ ଛୋଟ କରିବାକୁ ଯାଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସାମନାରେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଛୋଟ କରିଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏହାଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଉପରେ ଚିକିଏ ବି ଦାଗ ପକାଇ ପାରିନାହଁ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବିଚାରଧାରା ସହିତ ଆମର ବିରୋଧ ସେମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ନୁହଁ । ଏକଥା ସତ ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଯୋଗୁ ଦେଶର ସର୍ବନାଶ ହୋଇଛି, ଭାରତରେ ପୁଣିବାଦ ସୁସଂହତ ହେବାରେ ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଜାଣିଶୁଣି ପୁଣିବାଦର ଦଲାଳୀ କରିଛନ୍ତି ଏଉଳି ବିଶ୍ଵକ୍ଷଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳାକୃତ ଓ ଅବୈଜ୍ଞାନିକ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କର ମନଗଡ଼ା ଚିନ୍ତା ଓ ଧାରଣା ଭିତ୍ତିରେ ସାଧାରଣଭାବେ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଅସ୍ଵାକାର କରି ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ କଥା ଚିନ୍ତାକରି (ଶ୍ରେଣୀ ସମ୍ପର୍କତ ସଠିକ୍ ଦୃଷ୍ଟିଭାଙ୍ଗୀ ଧାନରେ ନ ରଖିବା ଫଳରେ) ଅଜାଣତରେ ହିଁ ନିଜର ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ କର୍ମପରିବର୍ତ୍ତନ ଜରିଆରେ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଚିନ୍ତା ଓ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ପ୍ରତିଫଳନ କରୁଥିଲେ ବାସ୍ତବରେ ତାହା ଭାରତର ଜାତୀୟ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀର ଚିନ୍ତା । ଏହାକୁ ପୁଣିପଢ଼ିଶ୍ରେଣୀ ନିଜର (ଶ୍ରେଣୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିଦ୍ୱାରା) ସହଜରେ ଧରିପାରିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ସେ ସମସ୍ତ ଦିଗରୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପୁଣିପଢ଼ିମାନେ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଥିଲେ ଯେ- ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ବରଂ ମଙ୍ଗଳ ଅଛି । ଶ୍ରେଣୀ ସତେତନ ନ ହେବା ଯୋଗୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରତିଭାବାନ ବ୍ୟକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଉଳି ଘଟିବା ସ୍ବାଭାବିକ-ଯାହା ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘଟିଥିଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶ୍ରେଣୀ ସତେତନ ନ ହେବା ଫଳରେ ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଅଜାଣତରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀର ଭାବନାଧାରଣାଗୁଡ଼ିକ ମୂଳତଃ କାମ କରିଛି । ଫଳରେ ଧର୍ମ ଓ ଭାରତୀୟ ଐତିହ୍ୟବାଦ ସହିତ ବୁଝୁଆ ମାନବତାବାଦର ଭାବନାଧାରଣାକୁ ମିଶାଇ ସେ ଯେଉଁ ମତବାଦର ଜନ୍ମଦେଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରାମ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅନୁସରଣ କରି ଚାଲିଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ଦେଶ ତଥା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ସାଧନ କରିବାର ଯେତେ ଜଙ୍ଗା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ କିନ୍ତୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୁଣିପତି ଶ୍ରେଣୀର ହିଁ ଶ୍ରେଣୀ ସ୍ଵାର୍ଥକୁ ସଂହତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଏହି ସମସ୍ତ ଘଟଣା ହିଁ ତାଙ୍କ ଜଙ୍ଗା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଓ ଅଞ୍ଜାତସାରରେ ଘଟିଗଲା ।

ସୁତରାଂ ଏକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସମାଜରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀ ସହିତ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷଭାବରେ ଜଡ଼ିତ ଏବଂ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷା କରିଚାଲିଛି । ଶ୍ରେଣୀ ନିରପେକ୍ଷ ଚରିତ୍ର ଓ ମନୋଭାବର କଥା ଚିନ୍ତା କରିବା ଅବାସ୍ତବ ଓ ନିଛକ କାହାନିକ ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା ନିଃସଦେହରେ ଶୋଷିତ ଜନଗଣଙ୍କୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରିବା ଓ ବିପଥଗାମୀ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ଅତିପ୍ରାକୃତିକ ଶକ୍ତିସମ୍ପନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଵାର୍ଥ ଉର୍ଦ୍ଧରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ଅତିମାନବ (Superman) ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଅପକୌଣ୍ଠଳ ଅଟେ । ଏହିପରି ପ୍ରାୟ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀ ଜଣେ ଜଣେ ଅତିମାନବ ସୃଷ୍ଟି କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆଛନ୍ତି କରିବାର ଅପରେଷ୍ଟା କରିଚାଲିଛି । ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ହେଉଛି ଏହି ସମସ୍ତ ମହାମାନବ (prophet) ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାଣ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ତ୍ୟାଗ ସ୍ଵାକାର କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସହିତ ଏହିଭଳିଭାବରେ ନିଜକୁ ଏକ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ଯେ ଆପାତଃ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସ୍ଵାଭାବିକଭାବରେ ମନେହୁଏ ଏହିମାନେ ହିଁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ସଠିକ୍ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ । କାରଣ ଆମ ଦେଶରେ ବାସ୍ତବ କାମ ଓ ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ର ଏହିପରି ପ୍ରକଳ୍ପଭାବରେ ଲୁଚି ରହିଥାଏ ଯେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଶ୍ଲେଷଣ ବ୍ୟତୀତ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ତ ଦୂରର କଥା ସେମାନେ ନିଜେ ଅନେକ ଷେତ୍ରରେ ଅବରେତନ ପ୍ରରରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ଅସଲ ସ୍ଵରୂପ ବା ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ର ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାଧାରଣତଃ ଜନସାଧାରଣ ମନେକରନ୍ତି ଯେଉଁ ମଣିଷ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ଵାର୍ଥର ଉର୍ଦ୍ଧକୁ ଯିବାପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରେ ସେ ହିଁ ତାଙ୍କର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନେବୃତି ଦେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି । ‘ଅତିମାନବ’ର ଧାରଣା ଯୋଗ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକାର ସାଧାରଣ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ଘଟିଥାଏ । ଏକମାତ୍ର ଦୃଦ୍ୟମୂଳକ ବିଷୟକୁ ବିଶ୍ଲେଷଣାମୂଳକ ପଢ଼ନ୍ତି ତଥା ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନ ସହାୟତାରେ ଏହି ବିଷୟକୁ ବୁଝିପାରିବା ସମ୍ଭବ ଯେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ମାନସିକ ଶତାବ୍ଦୀ ତା’ର ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ରର ହିଁ ବର୍ଦ୍ଧଣା (Superstructure)

ମାତ୍ର । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଚଳିତ ଉପାଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଯେଉଁ ସମ୍ପର୍କ ଥାଏ, ତାକୁ ଭିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିର ମାନସିକ ଗଠନ ଅର୍ଥାତ୍ ସଂକ୍ଷେପରେ କହିଲେ ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତି ଚରିତ୍ର ଗଢ଼ିଉଠେ । କାର୍ଯ୍ୟତଥେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଵାର୍ଥତ୍ୟାଗ ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ, ତା'ର ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ର ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସ୍ଵାର୍ଥ କ'ଣ, ତା'ର ସଠିକ୍ ବିଶ୍ଳେଷଣ ହିଁ ବଡ଼ କଥା । ଯେହେତୁ କୌଣସି କାମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ନୁହେଁ ସେହେତୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣର ନୀତିର ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଵାର୍ଥ ତ୍ୟାଗର ମଧ୍ୟ କାରଣ ରହିଛି । ସେହି କାରଣର ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଏହା ପଛରେ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥରକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିହିତ ରହିଛି । ଅବଶ୍ୟ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ସବୁ ସମୟରେ ସଚେତନ ରହିବ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ପୁଣିବାଦୀ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶୋଷିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ଏହି ସାଧୁ ମହାୟାମାନଙ୍କର ଦଳ ଓ ସେମାନଙ୍କର ବହୁରୂପୀ ମାନବତାବାଦ । କାରଣ ଯେଉଁ ଅତ୍ୟାଚାର ସିଧାସଳଖ ଭାବେ ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ କରିଥାଏ ତଥା ଯେଉଁ ପାର୍ଟି ଓ ବିଚାରଧାରା ସିଧା ବୁଝୁଆ ସମାଜବ୍ୟବସ୍ଥାର ସମର୍ଥନ କରେ, ତା'ର ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ରକୁ ଜନସାଧାରଣ ସହଜରେ ଚିହ୍ନିପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ମାନବତାବାଦ ଅଥବା ଏହିଭଳି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମତବାଦର ପଛରେ ଯେ ବୁଝୁଆ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ଵାର୍ଥ ନିହିତ ରହିଥାଏ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ତାହାର ସ୍ଵରୂପକୁ ଜାଣିବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼େ । ଆମ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିବାଦ ଏହି ଧରଣର ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ବହୁବିଧ ତ୍ୟାଗ ଓ ରୋମାଞ୍ଚକର ଘରଣା ଆତ୍ମଆଳରେ ଗାନ୍ଧିଜୀବାଦର ମୁଖ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ ଚରିତ୍ର (dominant class character) ମୁଣ୍ଡିମେୟ କେତେକ ମାର୍କ୍ଜୀବାଦୀଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ସାରା ଦେଶର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଅଜଣା ହୋଇ ରହିଯାଇଛି । କାରଣ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ଯେଉଁ ସମସ୍ତ ବୁଝୁଆ (superstition) ଅନ୍ତବିଶ୍ୱାସରୁ ସୃଷ୍ଟି ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ଉପୟୁକ୍ତ ଧାରଣା ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ତଥାକୁଥୁତ ମାନବତାବାଦର ଆଦର୍ଶରେ ଜନସାଧାରଣ ସହଜରେ ହିଁ ବିତ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । କଣ୍ଠରପଦ୍ମୀ ଅଥବା ଅନ୍ତା ଜନିତ

ଆମ୍ବିଶ୍ଵାସ ତଥା ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ଚିନ୍ତାଧାରା ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଦର୍ଶନର ଭିତ୍ତି ରଚନା କରିଛି, ଯେତେ
କଷକର କାମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ସତେତନ କରି ନ ପାରିଲେ
ଗାନ୍ଧିବାଦର ପ୍ରଭାବରୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି କାମଟି
ଅତ୍ୟନ୍ତ କଠିନ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅତିପ୍ରାକୃତିକ ଔଷଧିକ ଶକ୍ତିର ଧାରଣା ଅବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ
ତୃତୀୟ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶାଳ ଚିନ୍ତାର ପରିପ୍ରକାଶ ଅଟେ । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବାସ କରି ମଧ୍ୟ
କେତେ ପରିମାଣରେ ଅନ୍ତିମ ଓ କୁସଂଧାରାଙ୍କନ୍ତୁ ହେଲେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଓ ନିର୍ଲଙ୍ଘଭାବରେ
ଏକଥା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ Thinking is the contemplation of God (ଚିନ୍ତା
ହେଉଛି ଉଗବାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି) । ଫାସିଷ୍ଟ ଦାର୍ଶନିକ Gentile ଏହି କୁଖ୍ୟାତ ମତବାଦର
ପ୍ରଚାରକ । Gentileଙ୍କର ଏହି ଅର୍ଥହୀନ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଦର୍ଶନର ପ୍ରାଣକେନ୍ତ୍ର ।
ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଅହିଂସା ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସମନ୍ୟ ନୀତିର ଯୁକ୍ତିହୀନ, ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ସତ୍ୟ (theory
of belief)ର ଦ୍ୱାରା ଦେଇ ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟକୁ ଘଣ୍ଟୋଡ଼ାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।
ତେଣୁ ଏହି ‘ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ସତ୍ୟ’ର ଭିତ୍ତି ହେଉଛି- ‘ଚିନ୍ତା ଉଗବାନଙ୍କର ସୃଷ୍ଟି’ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର
ମତାନୁସାରେ ଅହିଂସା ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସମନ୍ୟର ବିଚାରଟି ବୈଜ୍ଞାନିକ କି ଅବୈଜ୍ଞାନିକ
ତାହା ଆଲୋଚନା ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵରେ । କାରଣ ଏହା କୁଆଡ଼େ (morality) ନୈତିକତାସମ୍ବନ୍ଧ ।
(ଏହା ଅସଲରେ ବୁଝୁଆ ନୈତିକତାର ଧାରଣା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ) ଏଥିପାଇଁ
ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତିର ଏହା ଏକମାତ୍ର ରାସ୍ତା । କାରଣ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମତରେ ନୈତିକତା
ଅପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ, ଶାଶ୍ଵତ । ଗାନ୍ଧିଜୀ କୌଣସି ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ନିର୍ଭର ନ କରି ଏହା
ମାନିନେଲେ ଯେ ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଭଲ (man is originally good) । ଆଉ ଏହି
(goodness) ଭଲଟି ହେଲା ‘ଅବିନଶ୍ଵର ଓ ଶାଶ୍ଵତ ସତ୍ୟ’ । ଏହିଭାବରେ (formal
logic) ଅପଚରିକ ଯୁକ୍ତିର ରାସ୍ତାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ (Inunciated moral principle)

ମଣିଷର ସେହି ମୌଳିକ ଭଲଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକର ସାମଗ୍ରିକ ଓ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପ୍ରକାଶ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ମନେକରୁଥିଲେ ଶୋଷଣ, ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ମଣିଷ ସମାଜର ସମସ୍ତ ଅକଳ୍ୟାଣର ମୂଳକାରଣ ହେଲା ଲୋଭ, ହୀନମନ୍ୟତା, କାପୁରୁଷତା ସର୍ବୋପରି ମଣିଷର ମଣିଷ ପ୍ରତି ଭଲପାଇବାର ଅଭାବ । ଏଥିପାଇଁ ଉଦାରତା, ସତ୍ସାହସ, ମଣିଷ ମଣିଷ ପ୍ରତି ଭଲ ପାଇବାର ଆଦର୍ଶ ଏବଂ ଉତ୍ସନ୍ନ୍ୟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମନୋଭାବ ଦ୍ୱାରା ସମାଜର ଜନଗଣଙ୍କୁ ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ କରାଯଇପାରିବ, ତେବେ ଏହିସବୁ ସମସ୍ୟାର ବାସ୍ତବରେ ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରିବ । ଆମେ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ କହିସାରିଛୁ ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ମୂଳରୁ ହିଁ ଧରି ନେଇଥିଲେ ଯେ ମଣିଷ ମୂଳତଃ ଭଲ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ଥିବା ଶୁଭବୁଦ୍ଧିକୁ ସୈତାନ ଆଛନ୍ତି କରି ରଖିଛି । ଫଳରେ ଶୋଷଣ, ଅତ୍ୟାଚାର, ଲୋଭ ମଣିଷ ସମାଜରେ ଉତ୍ସାଙ୍କର ରୂପରେ ଦେଖାଯାଉଛି । ଏହି ବିଶ୍ଵେଷଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତେତିହାସିକ । ମାନବତାବାଦୀ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସହିତ ଜିଶ୍ଵରତତ୍ତ୍ଵର ସନ୍ଧିଶ୍ରଣ ଫଳରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଏହି ପ୍ରକାର ବିଭ୍ରାନ୍ତ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ କଥା ସର୍ବଦା ମନେରଖାକୁ ହେବ-ନୈତିକ ଚରିତ୍ର ଉନ୍ନତ କରିବାକୁ ହେବ, ଏହି ବିଷୟକୁ ନେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହିତ ଆମର କୌଣସି ବିରୋଧ ନାହିଁ । ବିରୋଧ ଅସଲରେ ଦେଖାଦେଇଛି ନୈତିକତାର ପ୍ରକୃତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ । ସେହି ନୈତିକତାର ଧାରଣା କ’ଣ-ୟାହା ସମାଜ ପ୍ରଗତିର ପରିପୂରକ । ଆଜିକାର ଏହି ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମ ଯୁଗରେ ଯାହା ଶ୍ରମିକଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶୋଷିତ ଶ୍ରେଣୀର ମୁକ୍ତିସଂଗ୍ରାମର ପରିପୂରକ ଓ ସହାୟକ ସେହି ନୈତିକତାର ଧାରଣାଟି କ’ଣ ? ଏହିଠାରେ ହିଁ ଅସଲ ବିରୋଧ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁଠାରେ ମନୁଷ୍ୟର ନୈତିକତାର ପରିପୂରକ ଶ୍ରେଣୀ ନିରପେକ୍ଷ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମ ସହିତ ସମର୍କହୀନ ଗୋଟିଏ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବା ନୈତିକତା ବୋଲି

ମନେକରୁଥୁଲେ, ଆମେ ସେଠାରେ ନୈତିକ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରେଣୀ ଭାବନା, ଧାରଣା ବୋଲି ମନେକରୁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ନୈତିକତାର ଧାରଣାଟି ଆଜିକାର ଦିନରେ ଏକ ବିଶେଷ ଶ୍ରେଣୀର ନୈତିକତାର ଧାରଣା ମାତ୍ର, ଏକଥା ବୁଝି ପାରିନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭକ୍ତ ସମାଜରେ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗ୍ରାମର ଏତିହାସିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଉପଲବ୍ଧି କରିବାରେ ସମ୍ମନ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ ବିରୋଧାମ୍ବକ ସାମାଜିକ ଶକ୍ତି (Antagonistic social force) କୁହାଯାଉଥିବା ସମାଜର ଦୁଇଟି ପରଷ୍ପର ବିରୋଧୀ ଶ୍ରେଣୀର ଏତିହାସିକ ଦ୍ୱାଦ୍ୱିକ ଅପ୍ରିଦ୍ଵ ସମ୍ପର୍କରେ ବୁଝିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ସୁନୀତି ବନାମ ଦୁର୍ମାତିର ଦ୍ୱାଦ୍ୱି ଗାନ୍ଧିଜୀ ସମାଜ ଅଭ୍ୟନ୍ତରର ମୂଳ ପରଷ୍ପର ବିରୋଧୀ ଶକ୍ତିର ସଂଘର୍ଷ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ଓ ଶ୍ରମର ପରଷ୍ପର ବିରୋଧୀ ସଂଘର୍ଷର ବହିଗଠନ ମାତ୍ର । ଅର୍ଥାତ୍ ଶର୍ଷା, ଲୋଭ ଭଲି ସମସ୍ତ କୁପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତିଗାର, ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ଶୋଷଣର ଉପରେ ବୋଲି ଭାବିଛନ୍ତି- ଅସଲରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ପୁଣିବାଦୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାର (by-product) ହିଁ ଫଳ । ଫଳରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଏହି ସମସ୍ତ ଭୁଲ ଧାରଣାର ଉପର, ପୂର୍ବରୁ ଆଲୋଚିତ ବୁଝୁଆ ଅନ୍ତବିଶାସ- (Superstition), ଅର୍ଥାତ୍ “ମଣିଷର ଚିନ୍ତା ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ଚିନ୍ତାର ପ୍ରତିଫଳନ ଅଟେ”- (thinking is centemulation of God) ଏହି ଅଭ୍ୟୁତ ଓ ଅତିପ୍ରାକୃତିକ ମତବାଦରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ।

ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧିତି ସେଣ୍ଟର ଅପ୍ଲଟିଆ (କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ), ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ କମିଟି ପକ୍ଷରୁ ଧୂର୍ଜ୍ଜଟୀ ଦାସ,
ପୁରୁ ନନ୍ଦର-୨୧, ରୋଡ଼ ନନ୍ଦର-୩, ଗଜୋତ୍ରୀନଗର, ଶିଶୁପାଳଗଢ଼, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୨ଙ୍କ
ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ କ୍ରାନ୍ତିଚେତନା ପ୍ରେସରେ ମୁଦ୍ରିତ ।